

HUDOBNÝ ŽIVOT 15

Ročník II. • 14. VIII. 1970

Cena Kčs 2,—

V minulom čísle HŽ uverejnili sme pohľad na jedno z najvýznamnejších i najatraktívnejších tohoročných podujatí nielen na Slovensku: II. medzinárodné muzikologické sympóziu v Moravanoch pri Piešťanoch, poriadané z príležitosti 200-ročných osláv narodenia Ludwiga van Beethovena. Dnes pre čitateľov Hudobného života prinášame zmes pohľadov, myšlienok i anketných odpovedí účastníkov sympózia, z ktorých mnohí sú poprednými zjavmi v beethovenovskom výskume.

Dr. Ľuba Ballová

vedecká tajomníčka sympózia

Prípravy II. medzinárodného muzikologického sympózia sa začali už veľmi dávno, vlastne už pred dvoma rokmi: na I. sympóziu, ktoré bolo taktiež v Piešťanoch, riaditeľ Kultúrneho a spoločenského strediska pán Anton Pastirik pozval účastníkov na oslavy 200. výročia narodenia L. v. Beethovena znova do Piešťan. Práca sa začala v januári minulého roku, kedy piešťanské sympóziu bolo zaradené do plánu štyroch hlavných celoštátnych akcií k oslavám v ČSSR. Musím priznať, že v tom čase ešte nikto nepredpokladal, že práve toto podujatie vyvolá taký veľký záujem nielen u nás, ale aj v zahraničí, najmä preto, že v Beethovenovom roku je vo svete množstvo rôznych podujatí, konferencií, sympózií. Napriek tomu však všetci zainteresovaní venovali mnoho síl prípravám, ktoré si vyžiadali veľa drobnej organizačnej práce. Medzi prvými treba spomenúť Ministerstvo kultúry SSR, ktoré veľkoryso podporilo celú akciu prevzatím záštity nad sympóziom ako aj jeho finančné zabezpečenie. Mimoriadnu pozornosť prípravám venoval národný umelec prof. Eugen Suchoň ako predseda celoštátneho výboru osláv narodenia L. v. Beethovena, aj napriek svojej pracovnej zaneprázdnenosti zúčastňoval sa veľmi aktívne častých schôdzí organizačného výboru. Organizačné zabezpečenie sympózia prevzali hlavne dve inštitúcie: Slovenské národné múzeum v Bratislave a Kultúrne a spoločenské stredisko v Piešťanoch. Ideálnou spoluprácou, ale najmä pochopením zo strany vedenia bolo možné prekonať a riešiť problémy, ktorých sa v priebehu priprav vynorilo nemálo. Vďaka za prácu patrí všetkým, ktorí sa na prípravách podieľali, nemožno však nespomenúť najmä agilného A. Pastirika, ktorý vykonával funkciu predsedu prípravného výboru a pani F. Januškovú, ktorá perfektne zvládla náročnú úlohu organizačnej sekretárky. Pri riešení vedeckých problémov veľmi pomohol tiež záujem muzikologickej sekcie ZSS, pozitívne treba hodnotiť i záujem a propagáciu zo strany Slovenskej televízie a hudobnej redakcie Čs. rozhlasu v Bratislave i v Prahe. Súčasťou sympoziálneho programu bola tiež výstava „Rozšírenie hudby L. v. Beethovena na Slovensku“, inštalovaná v Balneologickom múzeu v Piešťanoch v spolupráci so SNM v Bratislave.

Náročná organizačná práca a zabezpečenie celého priebehu priniesli však svoje ovocie: potešilo nás nie zanedbateľné množstvo prihlášok domácich i významných zahraničných muzikológov, ktorí na sympóziu predniesli i zaujímavé a kvalifikované referáty. Prof. Dr. Z. Lissa z Varšavy, prof. Szabolcsi z Budapešti sa síce zo zdravotných príčin sympózia zúčastniť nemohli, zo záujmu o sympóziu pripravili však referáty, ktoré nám zaslali. O ďalších účastníkoch a prednáškach sa písalo predbežne; ja osobne by som chcela ešte zdôrazniť, že nás mimoriadne potešilo, že pozvanie prijal prof. Schmidt-Görg, riaditeľ Beethovenovho archívu v skladateľovom rodnom meste, pretože rozhovory s ním, jeho diskusné príspevky a záverečný prejav boli mimoriadnym zážitkom.

Treba privítať, že vedenie Slovenského národného múzea s veľkým pochopením nielen sledovalo celý priebeh prípravných prác, ale i teraz, po skončení sympózia, poskytuje plnú podporu pre vydanie zborníka referátov, ktoré tu odzneli.

Univ. prof. Dr. Jozef Kresánek

katedra hudobnej vedy FFUK v Bratislave, otváral muzikologické sympóziu a predniesol referát A CAUSE DE SCHÖNER.

Nie som beethovenológ a preto nemožno odomňa čakať, aby som priniesol prínos v detailoch. Pokiaľ som hovoril, tak to bolo o Beethovenovom vzťahu k dnešku a pokus o náčrt uhlu dnešného pohľadu na tohto autora. Pokúsil som sa o korekciu určitých názorov, zvlášť tých, ktoré prevládali v minulom storočí a ktoré z Beethovena robili úplne rozkladný živel, revolucionára, patróna disonancií a pod. A keď sa na tieto problémy pozerieme z hľadiska tej doby, vidíme, že aj hudobné myslenie, aj myslenie tých čias — to je obrovský komplex otázok, ktoré o tom rozhodujú a tieto viedli Beethovena k tomu, že musel hľadať aj novú krásu Beethoven bol práve ten, ktorý hľadal to nové a hľadal to niekedy až „krvopotné“.

Postrehy a názory z beethovenovského sympózia

Beethoven mal na Slovensku viacej priateľov, ktorí sa grupovali zo šľachty, ale i z hudobníkov.

Keď žil Beethoven vo Viedni, stretal sa s ľuďmi, ktorí pochádzali z celej Rakúsko-Uhorskej monarchie; boli to jednak šľachtické rodiny, s ktorými kontakt bol uľahčený, lebo tu priamo sídlili, a na druhej strane to boli zase muzikanti. Ako to bolo i v prípade Antona Zmeskala, ktorý robil akéhosi komisára v uhorskom miestodržiteľstve a tým, že bol muzikantom, stretol sa i s Beethovenom. U Zmeskala je zaujímavé, že sa pokúšal i o tvorbu v klasickom duchu, ale je celkom pravdepodobné, že zostal len v tom „kleinmeistrovskom“ klasickom štýle, rozhodne Beethovena dosiahnuť nemohol. Na druhej strane si ho Beethoven musel veľmi vážiť, keď mu venoval Sládkové kvarteto f mol op. 95. Dá sa teda predpokladať, že to nebolo len priateľstvo osobné, ale aj muzikantské.

Spĺnilo sympóziu podľa vašich predstáv svoje poslanie, bolo možné sa tu niečo bližšie dozvedieť o riešení problémov v Beethovenovej tvorbe?

Myslím, že akési totálne prehodnotenie Beethovenovej tvorby sa od takéhoto malého sympózia očakávať nedá. Rozhodne však ľudia, ktorí sa tu stretli, si mali navzájom čo povedať. A už aj to stojí za to, že svet berie na vedomie, že Beethoven nežil len vo Viedni, ale jeho cesty a kontakty — priame i nepriame — siahajú aj na Východ, a to nielen na Slovensko, ale aj do českých území. Myslím si, že dôležitejšia, než Beethovenove návštevy u nás (my často hľadáme jeho návštevy napr. v Dolnej Krupej), jeho ľudské, osobné kontakty, sú otázky umeleckých vzťahov. To, že sa napr. Missa Solemnis dostala tak rýchlo do Bratislavy, že tu žil Klein, ktorý bol veľkým Beethovenovým priateľom a čitateľom, že aj iné skladby sa dostali pomerne rýchlo na Slovensko a našli tu svojich vyznávačov. To sú veci, ktoré by mal vziať celý svet na vedomie, aby sa vedelo, že sme tiež jednou zo zemí, ktoré participujú na Beethovenovi a na všetkom, čo on priniesol. V zápase o Smetanu a Dvořáka sa v jednom českom časopise napísalo, že „Sokrates pil svou číši i za nás“. Myslím, že aj my si musíme byť vedomí, že aj kultúra je takým všeľudským prínosom, že aj na tej Beethovenovej čaši aj my trochu participujeme.

Priniesli prednesené referáty nové poznatky do doterajšieho bádania v Beethovenovom diele?

Pokiaľ ide o referáty, mnohé boli podnetné, i keď možno povedať, že nevyvrátili a nepostavili hore nohami naše doterajšie vedomosti o tejto problematike. Pokiaľ by som mal hovoriť konkrétne, tak zaujal ma referát prof. Sýkora z Prahy, ktorý hovoril o Jiřimí Bendovi a Beethovenovi, lenže možno že to nebol len Jiří Benda. To je vec, ktorá sa vytvárala už v priebehu prvej polovice 18. storočia a ku ktorej prispeli rozhodne aj viacerí majstri, ale je to zase potrebné preto, aby sme Beethovenov obraz nestavali tak, že on prišiel ako Spasiteľ, ktorý všetko pretvoril inak. Takže rozhodne treba skúmať aj tých ľudí, ktorí pred Beethovenom boli a skúmať ich štýl a všetko to, čo priniesli.

Ďalej bol zaujímavý referát dr. Poniatowskej z Varšavy, ktorá hovorila o Beethovenovom klavírnom štýle a určitej súvislosti s nástrojmi, ktoré v tom čase boli.

O „Umgangsmusik“ hovoril prof. Unverricht. Ja si myslím, že tieto veci nemožno tak robiť, že Umgangsmusik a potom vážna hudba a tieto tvoria jeden celok. Lebo už potom nezáleží na jednom zvrate či motívku, ale záleží na tom, čo sa tým sleduje. Niekedy na nič motívok môže slúžiť vo veľkej skladbe veľmi dôležitým. Spomínal sa i motívok z Eroiky, že sa použil už v Mozartovom Bastienovi a Bastienke, ale akú úlohu hral v prvom a druhom prípade? Mnoho takých prípadov by sa dalo uviesť. Proste celá hudobná štruktúra, to je veľaký komplex a nemožno ho chcieť riešiť len tak, že nájdeme nejaký spoločný motívok z „Umgangsmusik“ alebo ľudovej piesne v niektorej Beethovenovej skladbe. Pri stvárnení do veľkého diela podľahne takej premene výrazovej aj technickej, že podľa môjho názoru treba tieto veci skúmať od Unterhaltungsmusik, Umgagsmusik a Gasenhauera, ale nedajť sa z toho robiť také ďalekosiahle uzávery, že by sa vyvodzovala z nich nejaká osobnosť — myslím, že to nie je možné.

Ktoré z nich pokladáte za najzaujímavejšie?

To som čiastočne povedal v prvej otázke. Bolo tu rozhodne veľa zaujímavých vecí, ale ako som už povedal, na takomto sympóziu sa tieto otázky nerozriešia i keď sa na ne poukáže. Na sympóziu by mohol prísť i šarlatán, ktorý by vyšiel s faktami, že by sa všetci čudovali a keby sa išlo na vec, mohlo by sa dokázať, že z toho nič nie je pravda. Sympóziu, myslím, tieto otázky nikdy definitívne nerozrieši, ale rozhodne môže dať podnety a tieto boli aj v tomto prípade závažné.

Ktoré problémy v súčasnom beethovenovskom výskume považujete za najaktuálnejšie?

Bol som na koncerte Slovenského kvarteta, kde hrali Beethovenove kvarteta. Zvlášť v druhých dvoch kvartetách som si uvedomil, ako každá nota v týchto

skladbách je na svojom mieste. Aká úžasná koncentrácia je nielen v celku, ale aj do detailov premyslená v týchto dielach. A tu si človek uvedomí jedinečnosť tejto skladby. Jedinečnosť, ktorú mohol vytvoriť len Beethoven a nemôže ju vytvoriť ani okopírovať nikto druhý. Máme množstvo skladieb „Kleinmeister“, ktorí nakomponovali ohromné kvantá diel, ale tieto všetky môžu pokojne zostať ležať v zásuvkách, kde aj sú uložené, kdežto toto dielo ešte vždy nadchne svojou jedinečnosťou, neopakovateľnosťou.

Myslíte si, že Beethovenovo dielo pôsobí aj dnes na mladú generáciu rovnako silno, jeho príťažlivosť pre súčasníka neochabuje?

Z Beethovenovho výskumu hádam znova pre nás plynie trošičku z toho môjho referátu „à cause de Schöner“, že treba trochu vykorigovať to, čo sa mu pripisovalo. Beethoven vo svojej dobe tvoril tak, že sa to mnohým, zdalo ako, rúcanie pravidiel a prinášanie čohosi takého, čo znamenalo až skoro koniec muziky. A dnes čosi, podobné prežívame, ale myslím si, že nemožno zobrať práve Beethovena ako očitý pravzor toho, čo sa dnes deje. Predsa Beethoven to hľadal ako „cause de Schöner“, chcel nájsť krajšie a tak to aj robil. Kdežto predsa len dnes sa hľadá možnosť viac konštruktívnu cestou. Nie tak, že by sa chcelo nájsť to krásnejšie, ale muselo by sa nájsť niečo, čo tu ešte nebolo, a kladú sa iné kritériá. A tak si myslím, že rozhodne je potrebné skúmať Beethovenovu osobnosť aj s konfrontáciou s dneškom a nájsť si určitý vzťah k tomu hľadaniu. Beethoven ako veľký improvizátor hľadal v tom bezprostrednom umeleckom nápade a nie v konštrukcii, nie v hľadaní pre hľadanie, ale vo vytváraní nového, pretože tak musel.

(Pokračovanie na 3. str.)

Anketa o návštevnosti na koncertoch

Hudba - vidiek - perspektívy

IV.

V čom to väzí?

Ako niekoľkoročný funkcionár Kruhu priateľov umenia v Banskej Bystrici, ktorý sme s takým nadšením a elánom založili, dost zblízka som videl všetko to, čo s propagáciou umenia súvisí a prečo to nejde tak, ako by sme si želali.

Je paradoxné, že na jednej strane hovoríme o zvýšení životnej i kultúrnej úrovne nášho ľudu, vykazujeme ohromné množstvo kultúrnych inštitúcií i podujatí a na druhej strane sa stretávame s minimálnym záujmom obecnstva. Rozhlas, televízia a iné masovo komunikačné prostriedky poskytujú možnosť priblížiť umenie a interpretov širokým vrstvám pracujúcich, no často sme svedkami situácií, že ani tí, čo s umením a jeho propagáciou pracujú, nemajú o základných veciach poňatie a nie sú orientovaní.

Diela našich hudobných skladateľov sú oceňované v zahraničí, no doma ich málokto pozná, interpreti účinkujú v cudzine pred početným publikom a doma im nemá ani kto zatlieskať alebo podať kyticu. Budem hovoriť konkrétnejšie, o meste, v ktorom bývam niekoľko desiatok rokov — o Banskej Bystrici.

Za čias prvej Československej republiky to bolo mesto asi s 11 tisíc obyvateľmi a jeho svojráz bol poznačený čulým kultúrnym životom. Okrem ochotníckych divadelných krúžkov účinkovali tu neraz sólisti medzinárodného ohlasu. Účinkovala tu i vojenská hudba pod vedením kapelníkov, akými boli Holeček, Novotný, Kaláb. Hrali sa tu opery a skoro 20 rokov pôsobil v našom meste dobrý spevácky zbor Smetana. Na koncerty chodil slušný počet návštevníkov, pričom sa financovanie umelcov uhrádzovalo takmer vždy zo vstupného. Na koncertoch bolo vidieť často profesorov so žiakmi, dôstojníkov, mnohých občanov — grupujúcich sa nielen z miestnej inteligencie — nechýbali ani predstavitelia mesta a okresu. Snáď bolo v tom aj trochu snobstva, ale faktom zostáva, že koncert bol i spoločenskou udalosťou.

Dnes je taká situácia, že ak sa podarí zaplniť sálu poslucháčmi, tak je to len vďaka usilovnej a mimoriadnej propagácii. Keď nie je koncert nejakou zvláštnou akciou, nikdy sa nevie, či tam príde tých 40—50 ľudí. Ba stáva sa, že ich je len 10, ako tomu bolo na večere venovanom národnému umelcovi Jánovi Ciklerovi. Podobne to vyzerať sa tzv. Hudobnou jarou. V rokoch 1961-63 niekoľko nadšených, obetavých jedincov dokázalo osobne rozpredať 200 lístkov, no prišli roky, že podobné podujatia priamo zlyhali.

Viem, že je tu hodne príčin. Pokúsim sa ich formulovať:

1. Došlo ku značnému preskupeniu obyvateľstva. V posledných 20 rokoch sa prisťahovalo do Banskej Bystrice (aj do iných miest) veľa ľudí, ktorí do toho času nemali príležitosť venovať sa kultúrnym akciám, alebo vyrástli bez potrebného vedenia. Ziaľ, tu ich nikto nepodchytil, hoci veľa mohli vykonať napr. výbory ROH. Ich záujmy zostali pri veciach domácych, rodinných, pracovných, prípadne sa podriadili tomu, čo im poskytol rozhlas a televízia.

2. Československo — snáď jediné zo socialistických štátov — „zošnúrovalo“ počtom hodín hudobnú výchovu, takže roky, kedy sa HV na školách nepestovala, sa odrážajú na generácii, ktorá nemá vzťah k umeniu. Na generácii, ktorá nepozná ani slovenské ľudové piesne a tým menej vie volať o našich i svetových skladateľoch.

3. Ak sa teraz na školách hudobná výchova aj učí, prevažne ju učia učitelia buď nekvalifikovaní, alebo takí, čo svoju prácu považujú len za remeslo. O estetickú výchovu detí by sa mali starať však nielen učitelia hudobnej výchovy alebo kreslenia, ale malo by to byť súčasťou práce učiteľov pri každom predmete. Podobne na LŠU, ktorá má okolo 700 žiakov vidíme, že veľká časť učiteľov žiakov hudbe len učí, ale dostatočne ich nevychováva. Mýlili by sme sa, keby sme si mysleli, že z absolventov tejto školy sa stanú návštevníci koncertov a opery. Tých je žalostne málo. V Bystrici je aj Pedagogická fakulta so stovkami vysokoškolákov. Z nich len mizivá časť príde na hudobné podujatie. No nevidíme medzi návštevníkmi ani učiteľov a profesorov — a ak, dali by sa spočítať na prstoch.

4. Na umeleckých podujatiach len zriedka vidíme čelných predstaviteľov mesta, úradov a inštitúcií, hoci by to malo byť pre nich spoločenskou povinnosťou.

5. Rozhlas a televízia robia síce záslužnú prácu pri propagácii hudby, no veľa pokazia vysielaním neúmerne množstva tzv. populárnej hudby, ktorú často interpretujú speváci bez solídnej úrovne a prípravy. Relácie vážnej hudby sa vysielajú v nevhodnom čase — buď príliš neskoro, alebo zavčasu. Ak sa mládež orientuje viac na populárnu hudbu, nemuselo by to znamenať nič zlé, ovšem rozhlas a televízia by mali robiť prísnejší dramaturgický výber a po režijnej stránke dbať na estetické hľadiská. Ak sa toľko už propagujú speváci tanečných piesní, rovnaký záujem by mal byť napr. aj o operných sólistov.

6. V posledných desaťročiach sa hodne propaguje tzv. moderná vážna hudba. Všetko by sa malo však podávať s mierou — ako cukrík —, s primeraným vysvetlením alebo prípravou, pretože nie každý rozumie tejto hudbe a často poslucháča viac odradí ako priláka do koncertných siení.

7. V našich mestách by sme mali mať slušné koncertné sály, kde by sa návštevník cítil skutočne príjemne, propagácia by mala byť presná a dôsledná, programy koncertov by sa po publikovaní nemali meniť, usporiadatelia by nemali brať koncerty remeselné, ale považovať ich za vec srdca, ako sme to robili kedysi my, keď pracoval Kruh priateľov umenia, ktorý pre nedostatok porozumenia zo strany povolaných činiteľov sa — rozpadol...

Dr. Jaromír Bázlik

Súťaže v umeleckých disciplínach nadobudli v posledných rokoch určitú pravidelnosť, takže možno už hovoriť o malej tradícii. Mestá, ktoré si vybudovali istú tradíciu v umeleckých súťažiach, sú predovšetkým Praha (súťaž pri Pražskej jari), Karlovy Vary (spev), Hradec Králové (klavír), Hradec pri Opave (Beethovenova súťaž pre konzervatoristov), Ústí nad Orlicí (husľová súťaž majstra Jaroslava Kociána pre mládež od 8—16 rokov s medzinárodnou účasťou), Prešov (súťaž pre komorné súbory LŠU) a súťaž vysokoškolákov taktiež v Prešove.

● Chceme sa zmieniť o posledných troch menovaných súťažiach, na ktorých som sa aj tento rok zúčastnil ako člen poroty. Naša východná metropola — Prešov, sa stal dejiskom dnes už pravidelnej súťaže vysokoškolákov v sólovom speve, v hre na klavír, inštrumentálne sóla, komorné súbory a iné, mimohudobné žánre, kým zborový spev (ženský a miešaný), ľudová hudba, ľudový tanec, ľudový spev a programové bloky mali súťaž v Nitre. V tomto roku (v dňoch 5.—7. mája) sa táto súťaž uskutočnila už po piaty raz. Usporiadateľom bolo Ministerstvo školstva SSR. Organizáciou bola poverená Filozofická fakulta Univerzity P. J. Šafárika, katedra pedagogiky. Pozoruhodné boli tohto roku výkony v hre na klavír (Nitra), v kategórii komorných súborov (Trnava, Prešov) a inštrumentálnych solí (Prešov, B. Bystrica).

● Ministerstvom školstva usporiadaná súťaž pre komorné súbory LŠU sa tiež konala v Prešove. Ešte v nedávnej minulosti bola súborová hra na LŠU populárskou. Aj v tejto disciplíne sa ukazuje stúpajúca tendencia. Komorný súbor LŠU Prešov (2. cyklus) podal veľmi pekný výkon a stal sa absolútnym víťazom v súťaži komorných orchestrov. Dob-

Mladé nádeje

ré výkony sme počuli aj od Komorného orchestra Bratislava (LŠU Vinohrady), LŠU Piešťany a opäť LŠU Prešov (1. cyklus).

● Husľová súťaž Jaroslava Kociána pre tých najmenších až po 16-ročných má najbohatšiu tradíciu a vstupuje už do XIII. ročníka. Vďaka pracovníkom Jednotného závodného klubu Perla, Miestnemu národnému výboru v Ústí nad Orlicí a LŠU a ostatným spolupracovníkom podarilo sa túto súťaž rozšíriť aj o zahraničných účastníkov. Absolútnym víťazom sa stal J. Pazdera (IV. kategória) zo Žiliny, ktorý s Koncertom Bohuslava Martinu priam exceloval. Získal ďalej cenu o najlepšieho interpreta Kociánovej skladby a najlepšieho huslistu ČSSR. Ako druhá v IV. kategórii sa umiestnila Elmira Dawarová z BLR (Plovdiv). Vrdným tónom a technickou vyspelosťou zahrala M. Bruchove Koncert g mol. Technicky veľmi náročným Koncertom a mol od českého huslistu B. Slavíka sa nám predstavil už z minulých rokov známy 15-ročný huslista I. Hlinka z Plzne. Je to veľký talent, chýba mu však ešte citové stvárnenie skladieb. Obsadil III. miesto.

V III. kategórii 12—14-ročných sa umiestnil ako prvý Christoph Poppen z NSR. Zahral husľový

koncert e mol od Mendelssohna s peknou tónovou kultúrou a vyspelou technikou. Baletnú scénu od Ch. de Berliota predniesol s nežným prejavom talentovaný Bohumil Kotmel. V technických pasážach sa žiadalo viac zreteľnosti. S pochopením pre štylosť, dynamicky diferencované a tónovo precitene zahrala Daleora Nenad z Beogradu (Juhoslávia). Týmto pekným výkonom získala III. miesto.

S poľutovaním treba konštatovať, že v II. kategórii sa naši huslisti neumiestnili, hoci táto kategória (10—12 r.) bola najpočetnejšia (26 adeptov, z toho 20 našich huslistov).

Galina Itamenova zo Sofie (BLR) Koncertom W. A. Mozarta Adelaída (1. časť), obsadila prvé miesto. Talentovaná huslistka si získala obdiv poroty za štylový prejav, pregnantnú intonáciu a nežný, vrdný tón. Takým istým typom huslistky, čo do prejavu a tónu, bola Ljubica Perovićová z Beogradu (Juhoslávia). Koncertom E dur od A. Vivaldiho získala 2. miesto. Ako tretí sa opäť umiestnil Juhoslovan (z Kragujevaca) Vojhan Lazarevič, ktorý s južným temperamentom zahral Koncert a mol od J. B. Acolaya.

Medzi najmenších do 10 rokov patrili veľmi talentovaný Bubert Toomas z Talina (Estónska SSR), ktorý severénne a s pravou muzikantskou iskrou si vybojoval prvé miesto. Dobré vedená huslistka Ivana Drobni z Beogradu Koncertom D dur od A. Vivaldiho získala druhé miesto. Jej výkon bol veľmi solídny a disciplinovaný. Našu reputáciu v tejto kategórii zachránil Zdeněk Schill z Hradca Králové, ktorý dobrým výkonom v Koncerte a mol od A. Vivaldiho sa dostal medzi prvých troch.

Ján Pragant

Prešovské komorné združenie

Prešovská hudobná kultúra je bohatšia o nový komorný orchester. Je to rozhodne udalosť, ktorá sa neopakuje často v slovenskom hudobnom živote.

Na záver tohoročnej prešovskej koncertnej sezóny dominovala v sále PKO nadšená a obetavá muzikantská práca malej skupiny Prešovčanov. Bez bostickej propagácie, skromne, ale na solídnej úrovni, predstavilo sa početné mu publiku **Prešovské komorné združenie** pri miestnom odbore Matice slovenskej. Prvé vystúpenie Združenia milo prekvapilo každého z prítomných a súčasne presvedčilo, že Prešov má amatérsky komorný orchester, ako málokto ré iné mesto na Slovensku.

Profesorovi SVŠ Jozefovi Kundrikovi, zanietenému muzikantovi a zakladateľovi vi Združenia, sa podarilo stmeliť kolektív mladých ambiciózných prešovských muzikantov, s cieľom interpretovať závažné hodnoty hudobnej minulosti, najmä skladby barokovej hudby. Po niekoľkomesačnej svedomitej príprave v ťažkých ochotníckych podmienkach vytvoril orchester na verejnosť s dielami starých majstrov i so skladbami slovenských skladateľov. Technická úroveň orchestra, spoľahlivá intonácia a snaha po štylovom zvládnutí predvedených skladieb boli na solídnej úrovni. Hudobná produkcia zaujala bezprostredným muzikantským prejavom, muzifikovaním v pravom slova zmysle.

Pod umeleckým vedením skúsených muzikantov — Júliusa Šarközyho a Juraja Macalu — dokázalo Združenie vytvoriť vhodnú koncertnú atmosféru, v ktorej sa každé predvedené dielo stratilo so živým ohlasom. V dramaturgicky dobre volenej programovej náplni najviac zaujali skladby G. Tartiniho (Symfónia A dur), A. Corelliho (Sonáta da chieza) a A. Vivaldiho (Concerto grosso d mol), s pozoruhodnými solistickými výkonomi obidvoch vedúcich orchestra. Do celkovej koncepcie programu dobre zapadlo aj vystúpenie speváčky Janky Stracenskej, študentky SVŠ. Jej spevácke kvality sú už teraz viac než evidentné.

Jednotlivé nástrojové skupiny tvorili huslistky Dana Opletalová a Mária Piatnicová, violisti Miroslav Burger a Jozef Chyžnay, violončelisti Dezider Körtvélyessy a Anton Stracenský a kontrabasista Dušan Bilí.

Prvé verejné vystúpenie Prešovského komorného združenia vyznelo veľmi úspešne a treba si len priať, aby členovia v práci vydržali a pokračovali, aby sa v budúcnosti zamerali na ďalšie skvalitňovanie hudobného prejavu orchestra, na detailnejšie vypracovanie niektorých partíí skladieb, zvukové vyvažovanie jednotlivých nástrojových skupín a vylepšovanie ďalších komponentov komornej hry. František Matuš

Podpora talentu

Už viackrát sa poukazyvalo na to, že naše konzervatóriá musia byť veľmi tesne napojené na prácu ľudových škôl umenia. Odtiaľ prichádza podstatná väčšina prijímaných žiakov a niekedy i to býva určitým ukazovateľom, ako jednotlivé LŠU pracujú. Málo sa však vie o tom, že existuje dokument ministerstva školstva o odbornom dozore profesorov konzervatória nad mimoriadnymi talentmi ešte prv, ako im ich vek umožní prísť do riadneho konzervatória. K tomuto dokumentu sa došlo z praxe. Ukazovalo sa totiž, že hoci i v odľahlých miestach sa objaví inštrumentálny talent, ktorý ďaleko predstihuje svojich spolužiakov, rýchlo zvládne predpísanú ročníkovú látku a dokonca svojou mimoriadnou dispozíciou robí problémy svojmu učiteľovi na LŠU, ktorý musí pre neho vymýšľať rozšírené osnovy a pod. Tieto mimoriadne talenty, ktoré sa i verejne uplatňujú v svojom meste, zvyšujú úroveň vedenia profesorom konzervatória. Spravidla sa o túto výhodu uchádzajú až vo veku 12—13 rokov, v čase, kedy už o 1—2 roky končí ZDS-ku. Riaditeľstvo konzervatória si v takýchto prípadoch získa podrobný materiál o uchádzačovi (obvykle sú to víťazi rôznych veľkých súťaží) a predvolá záujemcu na veľkú overovaciu skúšku. Už predtým poverený pedagóg navštívi patričnú LŠU, odkiaľ uchádzač prichádza, aby si na mieste, v najvlastnejšom prostredí, overil silu talentu, psychický stav, rodinné pomery a pod. Ak takýto uchádzač prejde úspešne overovacou skúškou, dáva riaditeľ konzervatória súhlas k tejto mimoriadnej forme štúdia a prideluje začiatkom školského roku žiaka do úväzku niektorého konzervatoriálneho profesora. Teoretické predmety a všetky iné povinnosti si plní takto mimoriadne odborne vedený žiak na svojej materskej LŠU. Mimoriadna forma, ktorá je vyhradená pre ozaj mimoriadne hudobne nadané deti, supluje do istej miery talentové školy (ktoré sú napr. v ZSSR), v ktorých sa vycvičujú najvýraznejšie talenty určitej oblasti. Hoci je to veľká výhoda, predsa si treba uvedomiť, že sa táto výhoda poskytuje len deťom výrazne nadaným, teda pomerne malému percentu zo žiakov LŠU. V súčasnej dobe študuje na bratislavskom konzervatóriu týmto spôsobom 5 študentov.

Zdenko Nováček

AMERICAN MARCHES

Prinášame ďalšiu ukážku z obalov PZO Artia, ktoré získali cenu v súťaži „O najlepši obal roku“. Dočkáme sa i prezen-tácie slovenských titulov v takomto exportnom balení?

Prof. Dr. Ernst Klussen, Neuss

1. Z príspevkov, ktoré priniesli niečo nové boli to tie, ktoré priniesli veľa zaujímavých detailov o Slovensku, presnejšie o Beethovenovom vzťahu k Slovensku. Podobne sem zahŕňame i správy o vtedajších slovenských hudobníkoch a ich vplyve na Beethovena. Keď hodnotíme tieto nové lokálne faktory – detaily, musíme vedieť, že nadobudnú hodnoty najmä v širších súvislostiach. Vzťahy Beethovena k jeho komponujúcim predchodcom sú dôležité pre jeho ďalšie diela a tiež jeho postoj k dobe. Referáty, ktoré boli na sympóziu prednesené nepochybne prinášajú vo vedeckom bádaní nové aspekty.

2. Nechcem sa vyhýbať otázke, keď poviem, že všetky príspevky boli zaujímavé. Túto Vašu otázku by som však rád spojil s trefou otázkou ankety.

3. Tu by som chcel zdôrazniť, že pri skúmaní diela takého umelca, akým je Beethoven, nesmieme vidieť len notáciu a diela samé. Ako je nevyhnutné poznať jeho skladby podrobne, tak je podľa môjho názoru práve tak dôležité určenie vzťahu diela a ľudí, ktorí ho prijímajú. Tu nastupuje sociologický, resp. sociálne-psychologický komponent a tieto komponenty sa mi javia najaktuálnejšími. V tomto smere tu bol pre mňa dôležitý referát dr. Marxa o Beethovenovi ako politickom človeku spolu i s diskusiou, týkajúcou sa tejto témy. Keď hovoríme o aktuálnosti ako vedci, mohlo by byť aktuálnym to, čo zaujíma vedcov na rozdiel od širokej masy, ktorú to nezaujíma – a tu prichádzame už k Vašej štvrtej otázke a síce:

Účinok Beethovenovej hudby na mladú generáciu, ktorá je pod vplyvom pop-music.

Nestáviam sa k tejto otázke skepticky. Vychádzam totiž z predpokladu resp. zo skúsenosti, že hudba, ktorá prichádza k poslucháčom s veľkými požiadavkami je vždy hudba, ktorá môže byť prijatá a pochopená pomerne malým množstvom poslucháčov, na rozdiel od hudby, ktorá je povrchná a drží na vonkajšie efekty. V tomto zmysle je pravdou, že Beethovenovu hudbu počúva snáď iba malý okruh mladých ľudí, ale takto tomu bolo aj v minulosti. Som však presvedčený, že okruh mladých čitateľov Beethovena je v súčasnosti nemalý a pevný, napriek silnému vplyvu pop-music. Tu chcem pripomenúť, že dobrá hudobná výchova tu hrá svoju rolu. Tejto iste budú napomáhať i beethovenovské sympózia, ktoré umožňujú lepšie spoznávať a chápať Beethovenovo dielo.

Univ. prof. Dr. Richard Petzold, Lipsko

V tomto roku budú, prirodzene, vo všetkých krajinách oslavy Ludwiga van Beethovena. V NDR sa konajú koncom roka, teda v dňoch jeho narodenín. V Berlíne budeme mať Beethovenov deň s veľmi zaujímavým programom, tiež za účasti zahraničných umelcov. Uskutoční sa súčasne aj vedecká konferencia, ktorá iste priniesie veľa nových a zaujímavých poznatkov. Chcem ešte poznamenať, že tu v Piešťanoch som bol teraz po druhýkrát na Beethovenovom sympóziu a musím konštatovať, že i tohto roku sa s veľkou láskou a horlivosťou pripravili moji československí kolegovia na túto akciu a venujú sa skutočne úspešne beethovenovskému výskumu. Precízne objavujú aj maličkosti, ktoré dosiaľ zostávali nepovšimnuté a sú v spojitosti s Beethovenovým umením dôležité pre ich krajinu.

1. Novým, prinajmenšom pre nemeckých hudobných vedcov sú československými kolegami zverejnené nové poznatky o vzťahoch hudobníkov typu Rejchu a Bendu k Beethovenovi, pričom sa určite neobjavilo všetko a príde k novým poznatkom a podrobnostiam.

2. Uprimne povedané, páčili sa mi najmä referáty pojednávajúce o vzťahu československých hudobníkov k Beethovenovi, ako som už vyššie uviedol. Týmto, pravda, nechcem postaviť ostatné práce do pozadia.

3. Rozpracovanie spoločenských vzťahov Beethovena, ako to bolo v referáte dr. Marxa alebo v diskusných príspevkoch prof. Klusena alebo dr. Gülkeho sám považujem za aktuálne. Tiež výskumy sociálnych pozícií Beethovena v jeho dobe (styky s nakladateľmi, mecenášmi, aktuálna výška jeho príjmov atď.).

4. Aj v čase Beethovenovho života existovala vtedajšia ľahká múza a tiež nie každý mladý človek si našiel vzťah k Beethovenovmu dielu. V dnešnej situácii pri existencii pop-music a vážnej hudby vznikajú nové problémy a veľké úlohy sa tu kladú na hudobnú výchovu na školách a školské výchovné koncerty atď. „Beethoven pre všetkých“ zostáva i naďalej našim ideálnym želaním. Chceme, aby si mladí ľudia kúpali aj platne s klasickou hudbou, ktorá si ich pozornosť iste zaslúži.

Dr. Peter Gülke, dirigent opery v Postdame

1. Môj názor je ten, že na tomto sympóziu boli zverejnené celkom nové poznatky a fakty, týkajúce sa Beethovenových vzťahov k Slovensku a k československej hudbe.

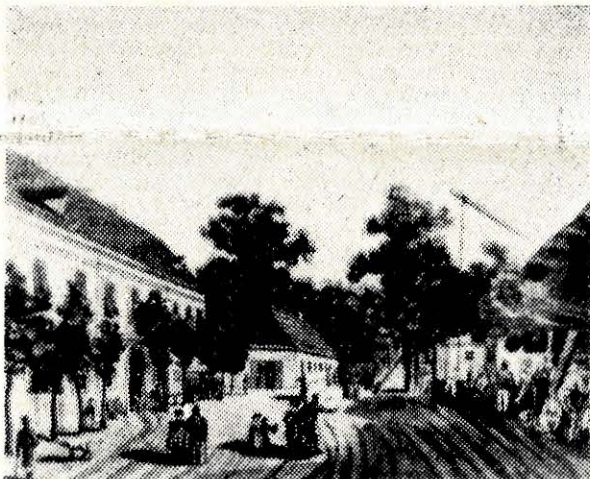

Národný umelec Eugen Suchoň v kruhu účastníkov muzikologického seminára v Moravanoch. Snímka: V. Příbyl

Anketa Hudobného života s účastníkmi beethovenovského sympózia

Otázky:

1. Priniesli v Moravanoch prednesené referáty nové poznatky do doterajšieho beethovenovského bádania?
2. Ktoré z príspevkov pokladáte za najzaujímavejšie?
3. Čo je podľa vás najaktuálnejšou otázkou v súčasnom výskume života a diela Ludwiga van Beethovena?
4. Myslíte si, že Beethovenovo dielo pôsobí dnes rovnako silne aj na generáciu so zvýšeným záujmom o ľahkú múzu?

Piešťany z čias návštevy L. van Beethovena

2. Nemôžem povedať, ktorý z referátov považujem za najzaujímavejší. Je to ťažko možné. Môžu sa mi zdať zaujímavými určité referáty pretože sa zaoberajú témami, ktoré nepoznám, ale viem o nich, že sú dôležité. Alebo na druhej strane, mohol by som za zaujímavý prehlásiť referát už preto, že sa dotýka oblasti, v ktorej ja sám vedecky pracujem.

3. Beethovenovský výskum sa silne rozvíja na celom svete. Vidíme tu štyri veľké oblasti vedeckej práce:

a) Príprava a triedenie dokumentačného materiálu. Sú tu konverzačné zošity a ďalšie veci, ktoré po spracovaní môžu priniesť niečo nové.

b) Nové prehodnotenie autobiografického materiálu a otázok, kde sa ukazujú (aj podľa tu prednesených referátov) mnohé nezrovnalosti, ktoré musíme pokladať zatiaľ za neobjasnené a ktorých vysvetlenie by mohlo pozmeniť náš „obraz“ Beethovena. Súčasne ide o prehodnotenie jeho posledných rokov života.

c) Hudobná analýza jeho diel. Musíme viac a dôkladnejšie analyzovať jeho diela. Je v nich totiž veľa čohosi ešte „nad hudbou“, čo je nevypovedané a doteraz málo presne analyzované.

d) Beethovenov vzťah k okolitému svetu, spoločnosti a politike jeho doby – to sú tiež ešte zatiaľ nedoriešené problémy, v ktorých je čo robiť.

4. Myslím, že otázka nie je celkom správne stavaná – pretože pri najmladšej generácii iste nemôžeme hovoriť paušálne. Táto je presne tak diferencovaná do rôznych skupín a vrstiev ako boli i generácie staršie. Účinok pop-music sa iste prejavuje, ale určite zase nie tak silne, aby to Beethovenovej hudbe v okruhu mladých poslucháčov mohlo škodiť na intenzite a na jej kvalitách.

Dr. Irena Poniatowská, Varšava

1. Podľa môjho názoru, prednesené príspevky obohatili beethovenovský výskum v zmysle objasnenia vzťahov majstra k českej hudbe a ku Slovensku.

2. Boli tu referáty s rôznou problematikou, ktoré nemôžeme porovnávať.

3. Beethoven nás bude zaujímať neustále, či už ako tvorca, alebo ako človek.

4. Beethovenovo dielo zaujme a iste zaujíma mladú generáciu, ale v popredí tu stojí otázka výchovy mladých ľudí vo vzťahu k najväčším hodnotám klasickej hudby, ktorá sa musí vyriešiť a zabezpečiť.

Prof. Dr. J. Schmidt-Görg, Bonn

1. Pýtate sa ma na prínos, resp. nové aspekty v beethovenovskom bádaní v referátoch sympózia: tu treba povedať, že pre vedecké bádanie je veľmi dôležitá aj drobná práca, ktorá sa zaoberá aj faktami zdanlivo zanedbateľnými. Beethoven sa pomerne často

Domáci a zahraniční hostia beethovenovských osláv. Snímka: V. Příbyl

zdržoval na území terajšej ČSSR a mal tu dost priateľov a známych. Mnohé práce tu prednesené o jeho osobe sú skutočným prínosom pre vedecké bádanie v Beethovenovom odkaze.

2. Povedať, ktorý referát sa mi videl najzaujímavejším – mali sme tu referáty rôzne zamerané, týkajúce sa Beethovenovej osoby, jeho hudby, súčasníkov atď. Nechcem jednotlivito vyzdvihovať, ale musím zapakovať, že tu bolo prednesených viacero referátov, ktoré sú skutočným prínosom – objavili sa v nich síce drobné ale dosiaľ neznáme a dôležité fakty, ktoré sú pre vedu vždy závažné a dôležité.

3. Aktuálnych problémov v beethovenovskom výskume je dosť. Tu chcem predovšetkým zdôrazniť presnú analýzu dokumentov, pretože pri povrchnom skúmaní vychádzajú rôzne kombinácie, ktoré so skutočnosťou nemajú nič spoločného. Treba sa usilovať a podrobne zaoberať vecami, ktoré sú viac-menej hypotézou. Dôležitým problémom je tu ďalej bezvadné vydávanie listov, prác, predovšetkým presné stanovenie dát vzniku diel.

4. Tiež v súčasnej mladej generácii nachádzame rôzne vrstvy ľudí, čo sa týka ich názoru na umenie a jeho hodnoty. Podľa mojich detí a žiakov môžem tvrdiť, že existuje vrstva aj mladých ľudí, ktorým má Beethovenova hudba čo povedať svojou silnou etikou a energičnosťou. V tejto súvislosti chcem pripomenúť obľúbenosť Beethovena v Japonsku alebo v Indii, ktoré štáty poznám z vlastných ciest. Pýtali sa ma tam, v čom vidím obľúbenosť skladateľa v Japonsku. Odpovedal som nasledovne – sú tu dva dôvody:

a) V celkovom živote Japonska vidíme čistotu tvarov, nevyumelkovanosť, hladkosť, póvab a

b) silné etické prvky charakteru, čo sú súčasne aj výraznými znakmi Beethovenovej hudby.

Dôležitý je u mladých vnútorný umelecký postoj a iste je nemalo mladých ľudí, ktorí sú pripravení Beethovenovu hudbu citlivo vnímať a na ktorých táto hudba priaznivo pôsobí. Oslavy Beethovena na celom svete dokazujú, že jeho umenie je univerzálne – má a bude mať stále hodnotu a že Beethoven sám sa radí bezpochyby medzi najväčšie postavy ľudstva.

Pripravila E. Čárska

Operný zápisník

V knižnej edícii Supraphonu vyšiel pred nedávnom portrét najvýznamnejšieho svetového tenoristu našich čias Maria del Monaco z pera nášho popredného znalca talianskej romantickej opery a autora pozoruhodnej monografie o Puccinim, K. V. Buriana. Je to pútavo a čítavo načrtnutý príbeh umeleckej kariéry veľkého Florentína, ktorého už dnes, počas ak-

tívnej činnosti, smelo môžeme zaradiť k najväčším zjavom operného neba nášho storočia, ku Carusovi, Slezakovi, Gigliemu, Pertilemu, Battistinimu, Ruffovi, Šal-japinovi, Journetovi, Galli-Curci, Destinovej, Callasovej. Autor venuje pomerne veľa priestoru ťažkým začiatkom, v ktorých na preslávenej St. Cecílii pokazili mladému tenoristovi skoro hlas, a ktorý sa vypracoval na najvyšší piedestál vďaka svojej húževnatosti a schopnostiam neznámeho pedagóga z Pesara. Sledujeme jeho prvé kroky na ceste k uznaniu doma i za hranicami, v Južnej Amerike, MET, alebo v Moskve, kde mu v roku 1959 udelili Leninov rad, pristavujeme sa pri jeho práci na jednotlivých operných postavách, najmä pri tej, ktorá ho najviac preslávila, pri Othellovi. Sme svedkami Monacových stretnutí s Giglim, J. B. Titom, ktorý ho na jednom koncerte vlastnoručne doprevádzal na kla-

víri, dozvedáme sa o jeho priateľstve s Clarkom Gablom, Salvatore Dalim, či „štimkolegom“ Giuseppe di Stefanom. K vystihnútiu podstaty Monacovho umeleckého majstrovstva dostáva sa Burian bez zbytočného teoretizovania skôr medzi riadkami o atraktívnych zastávkach a jednotlivých etapách spevákovho vývoja. Na niekoľkých príkladoch demonštruje Monacovu veľkosť – v čom prekonal interpretačnú manéru a nánosy svojich veľkých predchodcov, v čom spočíva, že sa stal v oblasti talianskej opery, podľa mnohých údajne totálne zanesenej 19 storočím, moderným, pravdivým, výrazným, hereckým a predovšetkým hlasovo dokonalým interpretom. K portrétu je pripojený súpis Monacových javiskových postáv, prezrádzajúci na jednej strane prísnu špecializáciu v odbore, na druhej strane prinášajúci však i také úlohy, ktoré boli v jeho kariére okrajové, hoci stvár-

nené s nemenším umeleckým zanietením a efektom – wagnerovské postavy, lyrický Nemorino z Nápoja lásky, či dokonca barytónový Rossiniho Figaro. Spolu s knižôčkou, ktorá nepresahuje päťdesiat strán sa predáva mikroplatňa – prvá svojho druhu u nás – s dvomi Monacovými nahrávkami je už dvadsať rokov zaplavený celý svet, vrátane krajín socialistického tábora. A patní sú dve árie z Verdiho Rigoletta, Non piangere Liu z Pucciniho Turandot a smrť Othella z rovnomennej Verdiho opery. Záslužný edičný čin, keď už sme boli raz prevždy pripravení o pôžitok počuť autenticky tohoto veľkého Taliana v rokoch jeho najoptimálnejšej speváckej formy. Mimochodom, už pred viac ako desaťročím spieval del Monaco v ZSSR, potom aj v NDR a v Budapešti...

Jaroslav Blaho

Snahy zintenzívniť koncertný život v druhom centre hudobného života sa pred 15 rokmi prejavili festivalovým podujatím pod názvom Košická hudobná jar. Usporiadatelia majú teda za sebou pätnásť rokov namáhavej práce, ktorá priniesla už svoje ovocie: intenzita koncertného života v Košiciach v uplynulých rokoch kolísala, ale nikto si už nevie predstaviť záver koncertnej sezóny v Košiciach bez Košickej hudobnej jari. A nielen v Košiciach: v súvislosti s Košickou hudobnou jarou vrcholila už 12. prešovská hudobná jar, IX. hudobná jar v Humennom a VIII. hudobná jar v Spišskej Novej Vsi a v Michalovciach. Košická hudobná jar sa vo svojom vývoji skvalitňovala, menila a hľadala svoju tvár. Aj tohto roku došlo k trom významným zmenám: organizáciu prevzala Štátna filharmónia v Košiciach (nezabúdajúc s vďakou za vykonanú prácu predchádzajúcim usporiadateľom, najmä košickému PKO), pod patronátom a za podpory Mestského národného výboru v Košiciach premenila KHH na **medzinárodný hudobný festival**. K významu XV. KHH bude patriť aj to, že v jej rámci, ale s relatívnu autonómiou bol v Košiciach a v iných východoslovenských mestách **I. medzinárodný organový festival** (o ňom sme referovali osobitne) a že do jej rámca sa zaradili aj tri operné predstavenia Štátneho divadla v Košiciach s výstupným významným zahraničným sólistom. Takto Košice mali v dňoch 13. mája — 10. júna 1970 pätnásť umeleckých večer-

hneď na začiatku poznamenať, že od výstupu SF sme očakávali na KHH väčší prejav toho, čo ju charakterizovalo pri nástupe do nového života začiatkom minulého roku a na minuloročnej KHH: mladické nadšenie, ktoré sa stretlo s toľkými sympatiami domáceho obecnstva. Šéfdirigent SF Bystrík Režucha na otváracom koncerte 13. mája 1970 uviedol premiérove J. Grešákové Rotory II., J. Sibeliov Husový koncert s mladým francúzskym sólistom J. J. Kantoroffom, J. Haydnovu Symfóniu č. 100 G dur Vojen-skú a H. Berliozov Rímsky karneval. J. Grešákové Rotory II. sú prvou skladbou v slovenskej hudobnej literatúre, písanou priamo pre SF. Na prvé počutie možno dielo charakterizovať nabitostou celého radu pesimistických myšlienok stvárnených novými hudobnými výrazovými

exotické hudobné obrázky typu Korsakovovej Seherezady alebo Chačaturjanovej Gajané. Obecnstvu však pripadali ako populárne skladby folkloristického zamerania. Churodne v Dvořákovom Koncerte h mol pre violončelo a orchester op. 104 a v Brahmsovej Symfónii č. 3 F dur op. 90 nepresvedčil ani v zvládnutí technickej stránky, ani v koncepcii interpretovaných skladieb. Preto výkon francúzskej violončelistky Reine Flachot i výkon orchestra bol matný, nepresný. Osobitne to platí najmä o interpretácii Brahmsovej III. symfónie.

Záverečné vystúpenie Št. filharmónie v Košiciach 10. júna s dirigentom zasl. umelcom Ladislavom Holoubkom možno považovať za pomerne najúspešnejšie v rámci tohoročnej KHH. Holoubek ukázal veľký zmysel pre výstavbu detailov i celkového diela tak v symfonickej básni V. Nováka v Tatrách (z príležitosti 100. výročia narodenia skladateľa), ako i v symfónii č. 7 cis mol od S. Prokofieva. Ivan Moravec potvrdil svoje nevšedné kvality aj teraz v Koncerte č. 4 G dur pre klavír a orchester op. 58 L. v. Beethovena.

Hosťovanie SF

Slovenská filharmónia zameriava svoje vystúpenia v Košiciach už tradične na interpretáciu veľkých vokálno-symfonických diel. Je to veľmi správne, pretože Košiciam ešte vždy chýba profesionálny vokálny súbor, ktorý by v spolupráci so Štátnou filharmóniou mohol interpretovať v rámci normálnej koncertnej sezóny aj také diela. Na prvom vystúpení SF 29. mája uviedla s dirigentom J. M. Dobrodinským a so sólistami Štátnej opery v Budapešti Margit László, Józsefom Rétim a Albertom Antalffyom Haydnovo oratórium pre sóla, zbor a orchester Štvoro-ročných období. Toto náročné dielo tak z hľadiska interpretačného ako aj aperi-cepčného zvládol dirigent J. M. Dobrodinský úspešne. V jednotlivostiach by sa dalo všetko pripomenúť, najmä vo smere vyváženosti orchestra a zboru na jednej strane a sólistov na strane druhej. Zohrala tu zrejme svoju rolu aj zákerná akustika veľkej sály košického Domu umenia. Tým si vysvetľujeme najmä zvukové prekrývanie orchestra zborom v tých málo dramatických častiach diela. Výkon všetkých zložiek osebe možno pritom všetkom hodnotiť kladne.

Beethovenova Misa solemnis v podaní Slovenskej filharmónie a jej zboru s dirigentom zasl. umelcom Ladislavom Slovák-om 31. mája bola vyvrcholením XV. KHH a súčasne dôstojným holdom základnej myšlienke tohoročnej KHH — 200. výročia narodenia skladateľa. Slovákovi sa podarilo vytvoriť monolitné dielo s veľkým humanistickým obsahom. Výkon sólistov síce nebol vyrovnaný: svoje party najlepšie zvládli O. Malachovský (bas) a O. Hanáková (alt), menej už E. Kittnárová (soprán) a J. Hlavsa (tenor). Aj v tejto skladbe v dôsledku akustiky bol zbor zvukovo silný, ale Slovák sa primerane tomu snažil aj o vyváženie zvukovosti orchestra. K sviatočnej atmosfére koncertu prispel aj najväčší záujem obecnstva v rámci KHH.

Zahraničné telesá

Veľký symfonický orchester Vše-zväzo-vého rozhlasu a televízie z Moskvy je košickému publiku známy z viacerých vystúpení. Na svojom koncerte 24. mája

s dirigentom Dmitrijom Kitajenkom uviedol II. symfóniu Karena Chačaturjana, Janáčkovu rapsódiu Taras Bulba a Čajkovského symfóniu Manfred, op. 58. Aj teraz presvedčil tento orchester svojím kultivovaným zvukom, najmä sláčikových skupín, širokou škálou dynamických možností, až po zriedka počuté fortissimá, ale najmä vysokou technickou a solistickou úrovňou všetkých tutti hráčov. Preto interpretované skladby vyzneli technicky presne, zvukovo vyrovnané. Kitajenko, laureát dirigentskej súťaže Herberta von Karajana, prejavil svoje schopnosti tak v práci s orchestrom ako aj v osobitom chápaní interpretovaných skladieb.

Lipský Gewandhausorchester 27. mája uviedol pod taktovkou Klausa Tennstedta Beethovenov koncert pre klavír a orchester č. 1 C dur so sólistkou Annerose Schmidtovou z NDR. No orchester sa zaskvel v plnej svojej kvalite pri podaní Brucknerovej symfónie č. 7 E dur s dirigentom Günterom Herbigom. Ani dynamickú škálu zvukovosti, ani v sláčikových skupinách nemožno tento orchester porovnávať s Veľkým symfonickým orchestrom Vše-zväzo-vého orchestra televízie a rozhlasu z Moskvy, ale Gewandhausorchester má svoju silu práve vo vyváženosti sláčikových a dychových skupín. Preto ním prednesené skladby, najmä náročná Brucknerova symfónia vyzneli na vysokej umeleckej úrovni.

Akosi mimo rámec celkového zamerania KHH sa dostalo vystúpenie amerického komorného súboru New York Chamber Solists 22. mája. V rozličných nástrojových zoskupeniach (flauta, hobojs, husle, viola, violončelo, klavír a tenor) odznelo Vivaldiho Concerto g mol, Mozartovo kvarteto f mol K. 570, Haydnovo Trio D dur č. 30, Brittenovo Fantazijné kvarteto. Osobitne treba spomenúť „montáž“ Beethovenových írskych piesní pre tenor, husle, violončelo a klavír s jeho Variáciami pre flautu a klavír op. 105 a 107. Vo všetkých skladbách členovia komorného súboru podali dobrý výkon, ale najmä hobojsista Melvin Kaplan upozornil svojou virtuóznou technikou. Predsa však v našich pomeroch bolo nezvyklé spájanie jednotlivých častí troch Beethovenových skladieb tak, aby sa striedali vokálne časti s instrumentálnymi. Kvality tenoristu Roberta Whitea sa uplatnili najmä v Händlovej Kantáte Crudel tiranno Amor. Pri československých komorných súboroch zameraných na pestovanie starej hudby sme si zvykli na veľké úsilie podávať staré skladby v slohovej čistote — americký súbor práve tejto stránke zostal veľa dlžný.

Ku kladom XV. KHH patrí aj dramatické zvládnutie základného zamerania tohoročného festivalu: Beethovenove skladby boli dominantou takmer každého koncertného vystúpenia. Na druhej strane však slovenská tvorba bola zastúpená jedine Grešákovými Rotorami II. a staršia česká hudba po jednej skladbe Janáčkovej, Dvořákovy a Novákovy.

Noví usporiadatelia KHH — Štátna filharmónia v Košiciach — sa sústredili najmä na umeleckú náplň festivalu a treba konštatovať, že sa im podarilo zvládnuť túto stránku viac ako kedykoľvek na predchádzajúcich KHH. Návštevnosť koncertov KHH však bola citeľne slabšia ako v minulých rokoch. Ťažko posúdiť, či príčiny treba hľadať v organizačných nedostatkoch, či v predimenzovaní koncertných podujatí vo väčšom počte a v relatívne krátkom čase a či ide o celkový pokles záujmu obecnstva o kultúrne podujatia. Celkove vyznela jubilejná XV. košická hudobná jar veľmi dôstojne a s ďalšími prísľubmi úspechov v budúcnosti.

Mária Potemrová

XV. košická HUDOBNÁ JAR

rov vysokej úrovne. XV. KHH prebiehala v znamení 25. výročia oslobodenia našej vlasti a 200. výročia narodenia L. v. Beethovena. V rámci osobitného otváracieho ceremoniálu otvoril ju národný umelec Eugen Suchoň, predstaviteľ SF a mesta Košíc.

Domáci orchester pilierom

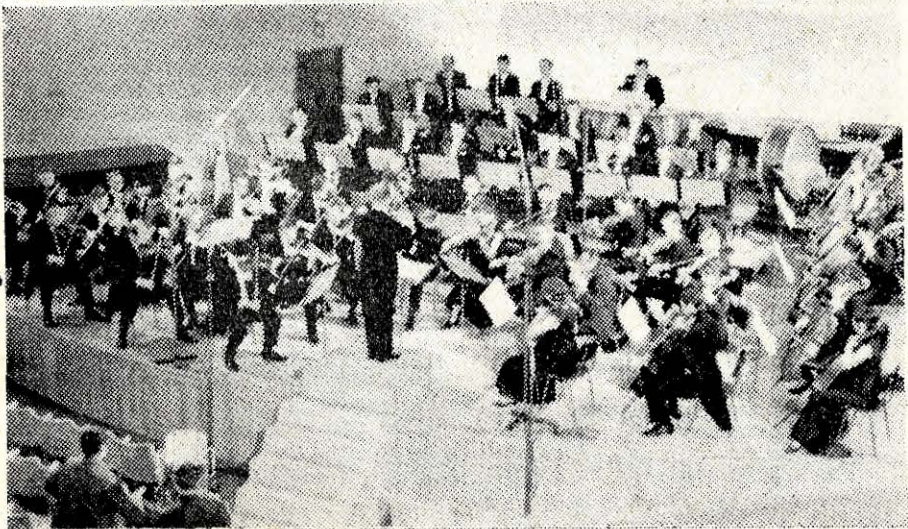
Hlavnými piliermi ôsmich koncertných podujatí boli vystúpenia Štátnej filharmónie v Košiciach s dirigentmi Bystríkom Režuchom, zasl. umelcom Ladislavom Holoubkom a hosťujúcim sovietskym dirigentom Z. Churodne a Slovenskej filharmónie (so zborom) a dirigentmi J. M. Dobrodinským a zasl. umelcom L. Slovák-om. Ich výkony si košické obecnstvo mohlo porovnať s vystúpením Veľkého symfonického orchestra Vše-zväzo-vého rozhlasu a televízie z Moskvy s dirigentom Dmitrijom Kitajenkom a s lipským Gewandhausorchestrom s dirigentmi Tennstedtom a Herbigom. Splnila sa teda dáva požiadavka košického obecnstva, aby koncertná sezóna každoročne vrcholila vystúpením medzinárodne uznávaných symfonických orchestrov. A práve ich účasť zabezpečila nielen lesk medzinárodnosti, ale aj zvýšenie umeleckých kritérií, ktoré najmä pre domácu Štátnu filharmóniu môžu znamenať veľa v jej umeleckom raste a dozrievaní. Treba objektívne konštatovať, že taký mladý umelecký kolektív ako je SF sa nemôže porovnávať vo svojich výkonoch ani so Slovenskou filharmóniou, ani so spomínanými zahraničnými orchestrami s veľkou umeleckou tradíciou. Predsa však treba

mi prostriedkami na podklade 6-dobového rytmu (typického pre východoslovenský tanec karičku). Paradox tanečného rytmu (v instrumentácii ešte viac skomplikovaného) a pesimizmus myšlienok postavili pred dirigenta nie ľahkú úlohu. Keď k tomu prirátame ešte nedostatok skúsenosti mladého orchestra, skladba nemohla vyznieť ešte ináč, ako ťažkopádne. Tak ju prijalo aj obecnstvo. Nemožno však uprieť, že Rotory II. (ináč odmenené III. cenou v súťaži k 25. výročiu oslobodenia ČSSR) znamenajú ďalší krok v hudobnom myslení J. Grešáka a že Režucha venoval našťudovaniu tejto skladby všetko svoje zanietenie pre modernú slovenskú hudbu. Veríme, že interpretácia tejto skladby v podaní SF ešte dozrie k svojej adekvátnej podobe. S atmosférou J. Grešákovy skladby priam kontrastoval vitálny výkon francúzskeho Jeana Jacquesa Kantoroffa v Sibeliovom Husovom koncerte: perfektná technika, francúzska ľahkosť a osobitá muzikalita zabezpečili jedinečné podanie tohoto čoraz viac sa udomáňujúceho diela na koncertných pódioch. Možno hovoriť o veľkom úspechu mladého sólistu i košického orchestra. Na Haydnovej Symfónii G dur č. 110 Režucha znova potvrdil, že SF cíbi svoj interpretačný štýl práve na dielach klasicistickej hudby. Výkon dirigenta i orchestra nevyťažil však všetky možnosti lesku v Berliozovom Rímskom karnevale. Otvárací koncert SF splnil očakávania košického obecnstva a bol dobrým príslubom umeleckej úrovne jubilejnej KHH.

Ďalšie vystúpenie Štátnej filharmónie v Košiciach 3. júla 1970 s dirigentom zasl. umelcom Gruzínskej SSR Zachariom Churodzom bolo do určitej miery sklamaním. Do programu zaradená Pallašvilho Predhra k opere Daisi a Lagidzeho Sačidao — symfonický obraz pripomínali

Štátna filharmónia v Košiciach s dirigentom B. Režuchom.

Snímka: J. Vycpálek

Súťaž dychových drevených nástrojov v Žiline

Na záver školského roku uskutočnila sa v Žiline celoslovenská súťaž poslucháčov drevených dychových nástrojov zo slovenských konzervatórií v dňoch 23.—24. júna t. r. Pri neúčasti poslucháčov košického Konzervatória súťažilo o popredné umiestnenie 22 žiakov bratislavského a žilinského Konzervatória. Najviac obsadená bola kategória hry na flautu a klarinet. V hre na flautu v mladšej kategórii si prvenstvo odniesol Ján Figura zo Žiliny pred bratislavskými poslucháčmi Milanom Brunnerom, Jurajom Brunnerom, Zuzanou Motulkovou, ktorí obhájili II. miesto a na čestnom 3. mieste sa umiestnila Zita Szölösyová tiež z Bratislavy.

V II. kategórii hry na flautu bola udelená len prvá cena Kataríne Palčovičovej zo Žiliny. Z troch zúčastnených hobojsťov bola v I. kategórii udelená len 3. cena žilinskej poslucháčky Magdaléne Hrkelovej, v II. kategórii získala prvé miesto Milada Dírerová zo Žiliny pred svojím bratislavským kolegom Karolom Simúňkom.

V I. kategórii v hre na klarinet udelila porota len 2. cenu a to Milanovi Slávičovi zo Žiliny. V II. kategórii si prvú cenu odniesol Rudolf Simandl z Bratislavy pred žilinským klarinetistom Františkom Letkom a svojím bratislavským spolužiakom Pavlom Grúňom, ktorí získali 2. cenu.

V hre na fagot boli ceny udelené len v II. kategórii, kde si prvenstvo odniesol Jozef Kollár z Bratislavy. 2. cena nebola udelená a tretiu cenu získal Ján Mazák zo Žiliny. Okrem tohto hodnotenia vyhlásila porota aj absolútneho víťaza súťaže. Stal sa ním bratislavský fagotista Jozef Kollár.

Súťaž prebiehala pod patronátom žilinského Konzervatória. I keď bola prvá a vlastne bola pokusom realizovať jednu dobrú myšlienku, rozhodne splnila svoje poslanie. Určite sa z roka na rok bude uskutočňovať v čoraz širších rozmeroch za účasti väčšieho počtu poslucháčov.

Záverom vyslovujeme vďaka a uznanie riaditeľstvu žilinského Konzervatória, profesorom dychového odboru, ako iniciátorom a poriadateľom celej tejto akcie, tiež členom poroty Dr. Teodorovi Hirnerovi z Košíc, Jánovi Martanovičovi z Bratislavy, Pavlovi Bienikovi, Jánovi Figurovi a Jaroslavovi Vanekovi zo Žiliny, ktorí sa všetci pričínili o plynulý priebeh súťaže a objektívne hodnotenie výkonov.

IRENA GLOGOVSKÁ

Skóre vysoko pasívne...

Nie, nemáme v dozvuokoch na myslí účinkovanie našej futbalovej reprezentácie v Mexiku, ale výslednú bilanciu uplynulej opernej sezóny v dvoch slovenských operných — „kamenných“ divadlách. Bez ohľadu na to, že operný súbor SND je v súčasnosti handicapovaný faktom prestavby a všetkým, čo z toho vyplýva, môžu v Košiciach oveľa pokojnejšie spávať než v Bratislave. Hádám len pokiaľ ide o istú personálnu krízu v sólistickom ensembli, sú problémy oboch súborov približne rovnaké. Z repertoáru posledných košických sezón možno však už vybrať isté črty dramaturgického programu, hoci sa na prvý pohľad zdá dosť regresívny. S modernou zaobchodí opatrne, skôr sa snaží rehabilitovať menej známe diela odkazu. Vcelku sa toto objavovanie košickej dramaturgie darí — spomeňme si na Tajné manželstvo, Luciu z Lammermooru, Dievča zo Západu, z uplynulej sezóny na iba druhú — a kvalitnú — inscenáciu Mozartových Cossí fan tutte. Aj zaradenie Pucciniho Sestry Angeliky možno považovať za prínos — v tom zmysle, že touto inscenáciou sa konečne vyčerpali všetky rezervy z diela jedného z najpopulárnejších operných autorov, hoci samotné kvality tejto jednoaktovky nerobia autorovi Bohému, Schicchiho a Turandot príliš veľkú česť. Vrcholom košickej sezóny bolo nesporne naštudovanie Ferenczyho komikálnej opery Nevšedná humoreska, ktorou sa slovenská operná literatúra obohatila o dielo profesionálnych kvalít, a najmä o nový, dosiaľ u nás minimálne exploátovaný žáner komikálnej opery. V svetle tohoto dramaturgického prínosu možno ospravedlniť aj márný pokus o oživenie oneskorenej francúzskej Grand Opéry, Saint-Saënsa Samsona a Dalily.

V čom košická operná sezóna potešila, je neustále stúpajúca úroveň orchestra. Zásľuhu na tom iste má účinkovanie mnohých jeho členov v novom filharmonickom orchestri, ale predovšetkým mravčia práca šéfa súboru, dirigenta Ladislava Holoubka. Jeho niekoľkoročná prítomnosť v Košickej opere konečne začína prinášať túžene ovocie. Je iba samozrejme, že orchestra najväčšími prekvapeniami práve pod jeho taktovkou, vo Ferenczym a ešte viac v nebezpečnom Mozartovi, ktorý vyznel nad očakávanie štýlovo. Druhým potešujúcim faktom je, že košická opera má opäť kvalitného interného režiséra s dostatkom invencie a odvahy ísť nad predlohu — Drahomíra Bargárová to potvrdila i v Nevšednej humoreske i v Cossí fan tutte.

Zložitejšia je situácia v opere Slovenského národného divadla. Prestavbu a ťažkosť s tým súvisiace nemožno nebrať do úvahy, nebezpečie spočíva v tom, že dnes sa môže z tejto provizórnej situácie ťažiť na ospravedlnenie improvizácie, nedopracovanosti, nedostatku umeleckého názoru, ktorý sme v praxi našej prvej opernej scény pocítovali už aj v sezónach, kedy tvorila v relatívne optimálnych podmienkach. Proti štvorici novoinscenovaných diel nemožno v podstate nič namietat. No ak Grécke pašie a hádam i Suchoňov Svätopluk v exkluzívnom hradnom

balení presvedčili o oprávnenosti zaradenia svojimi inscenačnými kvalitami, nemožno to povedať o dvoch Gyermekových a Frešových inscenáciách — o talianskom znení Rigoletta a Beethovenovom Fideliu. V origináli naštudovaný Rigoletto je divadelne i hudobne veľmi priemerou inscenáciou, navyše — a v tom je prave rozdiel medzi týmto predstavením a inými verzioukami z posledných rokov — nepriniesol ani nadpriemernú spevácku kreáciu. Potvrzuje to, že súčasný ensemble, ešte pred niekoľkými rokmi považovaný za najkvalitnejší v republike (a špeciálne pokiaľ ide o diela románskeho romantizmu), je na veľké osobnosti v súčasnosti dosť chudobný. Predstavenie Fidelia potvrdilo chronickú chorobu časti našej opernej réžie. Neschopnosť dotvrdiť prvotný zaujímavý nápad, neschopnosť hierarchizovať, neschopnosť udržať zdanlivo rôznorodé prvky v istej jednotnej štýlovej rovine. Frešovo naštudovanie patrí k najväčším prehrám opery SND v poslednom období. Ani reči o štýlovosti, o symfonizme, navyše (najmä na reprízach) „kiksy“, akých by sa nemal dopustiť ani orchester kočovnej opernej spoločnosti. A tak, odhliadnuc od sólistických kreácií, zostáva medzi tvorivými kladmi tejto bratislavskej sezóny iba javiskový tvar Svätopluka (režisér Kriška) a Pišerovo a Málkovo naštudovanie Gréckych paší, ktoré možno v našich reláciách považovať za dramaturgický i interpretačný čin.

V oboch našich „kamenných“ divadlách je zložitá situácia v speváckych ensembloch. Niekďajšie opory pomaly už ustupujú zo svojich pozícií, silu súborov v posledných sezónach výrazne ovplyvnil odchod tých najschopnejších do zahraničia, či iných československých divadiel, časť strednej (ešte pred nedávnym mladej) generácie stagnuje, tí najmladší nedorástli zatiaľ na úroveň niekdajších protagonistov. Spiečka v ensembloch sa zúžila, takže najkvalitnejšie výkony sa viažu iba na pár mien. V SND je to dr. G. Papp (Manolios, Florestan, Zábaj), O. Malachovský (Grigoris, Svätopluk), J. Smyčková (Gilda), E. Kittnárová (Leonora), v Košiciach L. Neshyba (Vrabec, don Alfonso), M. Adamcová (Vrabcová, menej už ako Dalila), E. Šmáliková (Angelika), J. Konder (Samson). Veľmi príjemným prekvapením boli stále svieže výkony dvoch našich „nestoriek“, národných umelcov M. Hubovej (Lutomíra v Svätopluku) a najmä M. Česányiovej (Leonora vo Fideliu). V bratislavskej opere pomaly do popredia preniká mladá generácia — Livora, Judt, Hrubant, Špaček, Nitranová, Peňaszková-Kajabová, zároveň však treba poznamenať, že ak sa má od budúcej sezóny začať s každodennou prevádzkou a s väčším počtom premiér v zrenovovanej budove, je potrebné doplniť každý hlasový odbor aspoň o dva hlasy. Inak totiž bude sotva možné študovať nové diela v dvoch obsadeniach a kvalitné sily budú v nebezpečí prirýchleho sa vyčerpania. V Košiciach je situácia neružová. V súbore, najmä v jeho dámskej časti, sú generačné problémy a soprán i alt by potrebovali ešte aspoň jednu kvalitnú silu dramatickejšieho naturelu, pretože váha väčšiny premiér leží na pleciah Šmálikovej a Adamcovej.

Skóre vysoko pasívne... Titul reminiscencie nad uplynulou opernou sezónou. Zdanlivo priateľský, veď najmä v Košiciach sme zaznamenali viac kladov než nedostatkov. A predsa... V dvoch najväčších slovenských divadlách máme iba dvoch režisérov, ktorých výsledky neupadajú do slabšieho priemeru, vôbec v nich nemáme dirigentskú osobnosť, ako bol kedysi Karel Nedbal, Zuna. Chalabala, hoci posledné výsledky Holoubka a Málka svedčia o vysokom štandarde, oba súbory obchádza sólistická kríza, ktorá sa neprejavuje ani tak v nedostatku kvality ako v nedostatku kvantity. Riadna prevádzka dvoch „kamenných“ divadiel na solídnej umeleckej úrovni sa nedá robiť s necelou dvadsiatkou sólistov.

BJ

TÝŽDEŇ HORÚCEHO LETA

časnosti. Dňa 20. júna t. r. bolo otvorené v tomto kúpeľnom meste už 25. **hudobné leto**. O týždeň neskôr 26. júna uviedla Slovenská filharmónia (pod taktovkou dr. Eudovíta Rajtera a so sólistom Jánom Panenkom) beethovenovský koncert — V. symfóniu, Promethea a III. koncert pre klavír a orchester. Dňa 30. júna koncertoval v Trenčianskych Tepliciach Slovenský komorný orchester s programom zostaveným z talianskej barokovej hudby a z diel Mozarta, Janáčka a Brittena. Prvý deň júla mal recitál západonemecký klavirista Eckhart Besch. Zazneli na ňom sonáty L. v. Beethovena. Druhého júla účinkoval **Spevák zbor slovenských učiteľov**, ktorý sa pripravuje osláviť budúci rok svoju päťdesiatku. Nedal sa zahabiť medzi elitou profesionálnych umelcov. Pod taktovkou prof. Haluzického predniesol precízne naštudovaný program, v ktorom odznali aj čísla nadväzujúce na chystaný zájazd do Holandska. Na záver trenčiansko-teplického hudobného leta — ešte pred záverečným koncertom symfonikov z Gottwaldova — uviedla Slovenská filharmónia Beethovenovu Missu solemnis.

Ladislav Korbel

TVORBA

Ladislav BURLAS:

ZVONY

cyklus miešaných zborov
na poéziu Milana Rúfusa

Vydal PANTON, vydavateľstvo Slovenského hudobného fondu
Vytlačil Slovenský hudobný fond
Náklad 700 výtlačkov
1. vydanie 1969
Cena 11 Kčs

Odmenené II. cenou v súťaži k 25. výročiu oslobodenia ČSSR v kategórii pre komorné skladby, vokálne alebo zborové cykly.

— o —

Niet pochýb o tom, že Burlasova kompozičná produkcia posledných rokov nesie sa v znamení skladateľovho čestného a zodpovedného zápasu o svoj ľudský i umelecký výraz. Podobne ako väčšina jeho generačných vrstovníkov, i Burlas podrobuje svoj životný názor neúprosnej korekcii: namiesto istôt a hodnôt už raz zdanlivo pevne nadobudnutých dostavuje sa ich problematizácia, namiesto kánonizovaného životného pocitu neochvejného optimizmu a bujarej vášne — formulovaného v Baničkej kantáte a Spievajúcom srdci — pochybnosti, skepsa, namiesto suverénnej jednoznačnosti faktov, životných názorov a cieľov ich potenciálna multiplicita, niekdajší kult pozitivít nahradza smútok, meditácia a introvertný myšlienkový ponor, bývalú rovnováhu nepokoj, napätie a neistota, sebavedomé sebatpotvrdenie je vystriedané sebaaprekaním.

Najmä v troch opusoch Burlasovho posledného tvorivého obdobia nachádza tento, takpovediac, prehodnocovací proces svoj prenikavý hudobný výraz: z nich, popri rýdzo inštrumentálnom Planctuse a Hudbe pre sláčikové kvarteto sú to predovšetkým ZVONY, cyklus miešaných zborov na poéziu M. Rúfusa, ktoré vo svojej tesnej návaznosti na verbálny útvar hrajú pri humanizácii skladateľovho ľudského i umeleckého svetonázoru nie nepodstatnú úlohu. Už samotný významový posun v oblasti inšpiračných zdrojov od Mihalíka k Rúfusovi je, v zmysle vyššie povedaného, pre pozdného Burlasa nanejvýš symptomatický: na jednej strane Mihalík, básnik programovo verný viac nadosobnej norme ako svojmu lyrickému zážitku, bezvýhradne veriaci v optimistický chod dejín a správnosť svojich životných a básnických istôt, na druhej zasa Rúfus, poét priam sedmibolestný, ktorý na svojich bedrách akoby niesol celú záťaž existenciálnych ľudských útrap, básnik permanentne pochybujúci o hodnotách dávno overených; na jednej strane Mihalík, niekedy takmer manifestne proklamujúci prioritu príležitostne funkčnej hodnoty básne pred jej hodnotou estetickou, na druhej opäť Rúfus s úporným úsilím kryť slovo vnútorným krvácaním. „Skoro každá Rúfusova báseň pripomína reliéf, tesaný do žulovej skaly; stojí za ňou náruživé úsilie vytvoriť definitívny verbálny tvar, čosi takého pevného a nepohybného, ako je formula, postihujúca dajaký prírodný zákon. Slová vo verši pomenúvajú básnikov svet raz navždy, sú maximálne významovo zatažené, takže budia dojem až akýchsi definícií, konečných výrokov.“ (Bohuslav Kováč). Tento krátky exkurz do princípov Rúfusovej poetiky je dôležitý už aj preto, aby sme správne pochopili nielen Burlasovu tematickú orientáciu na tohto básnika, ale i výber z jeho zbierky a dramaturgiu zborového cyklu: z trojice zhudobnených básní (Vrchári, Cesta, Zvony) dve okrajové hovoria o stiesňujúcej regionálnej situovanosti (i hudobne sú dosť podobne riešené), centrálna je posunutá do polohy všeobecnej ľudskej výpovede; tomuto tematickému členeniu zodpovedá i poradie jednotlivých zborov v cykle, ktoré je oproti zbierke mierne modifikované. Napokon, najväčšiu pozornosť si zasluhuje Burlasova minuciózna kompozičná práca s Rúfusovým poetickým materiálom: výsledný verbálno-hudobný tvar dokumentuje zrelosť hudobného myslenia skladateľovho a svedčí o nesmiernej jemnom a dlho kultivovanom cite pri narábaní s básnickým slovom, veršom i replikou. Pre každý zbor utvára Burlas charakteristický rytmicko-melodický i sadzobný typus, ktorý nielenže prenikavo postihuje textovú podstatu, ale obohacuje ju o kvality výsostne hudobné. Prejdime teraz k stručnej analýze jednotlivých zborov:

VRCHÁRI. Konzekventný, temer neprerušený izorytmický priebeh a modálny charakter melodickéj línie skladby spĺňajú funkciu názvukov na liturgický chorál. Trpké zarieknutie básnikovo nadobúda takýmto hudobno-technickým spracovaním pôsobivý symbolický háv: je to bezosporu archaizujúci, litanický spev vidieckej náboženskej obce. Základný stavebný prvok intervalovej štruktúry Vrchárov tvorí v izorytmických úsekoch zväčša kvartovo-kvintová výstavba, v lineárnych úsekoch prevládajú zasa malosekundové a veľkoseptimové vzťahy, rezultujúce až v clustre. Veľký dôraz je kladený i na redukovanú, jednoduchú sadzbu.

CESTA. Chromaticky budovaná melódika sa rozvíja obmieňaním úvodného voľného dodekafonického radu. Lineárnosť procesu je realizovaná rytmicko-metrickým kontrapunktom. Recitatívny úsek pripravuje prechod k úseku záverečnému, ktorý je budovaný na podobných tektonických princípoch ako predchádzajúci zbor, tu však s väčším dôrazom na terciové súzvyky. Charakteristické sú biakordické súzvyky kvintakordov v druhej časti zboru.

Hudobný materiál použitý v záverečných Zvonoch sumarizuje výrazové prostriedky predchádzajúcich dvoch zborov. Výber kontrastujúcich výrazových prostriedkov v oblasti akordiky i melodickej výstavby sa tu však neodohráva iba na pôde následného priradovania jednotlivých úsekov; na rozdiel od Vrchárov a Cesty zaznieva simultánne. Homofónna dikcia kvartovo-kvintových paralelizmov je už v priebehu ich znenia rušená chromaticky budovanou melodicou líniou s využitím typicky bartókovskej veľkosekundovej centralizácie. Záverečné myšlienkové posolstvo básnikovo („Buď trpezlivá, vydrž pod nami...“) je traktované formou ostinátneho litanického repetovania jediného tónu (tento kompozičný princíp významového ozvlášťňovania myšlienkového závažných či gnómických častí textu je vôbec pre celý zborový cyklus typický). Vrcholné memorovanie („Jak matky pohybujú perami...“) sa dosahuje prostredníctvom narastania faktúry a paralelnej chromatickej melodiky mužských hlasov.

Záverom treba poznamenať, že Burlasov zborový cyklus nie je, našťastie, odkázaný na sprostredkujúcu verbálnu nadstavbu, ktorou trpí väčšina diel príbuzného žánru. Je autentickým hudobným útvarom s plnoprávnym nárokom na neodvodenú existenciu. A je zároveň i svedectvom autorovho úprimného, ne-transparentného angažovania umeleckého i občianskeho postoja.

Lubomír CHALUPKA
Ivan MARTON

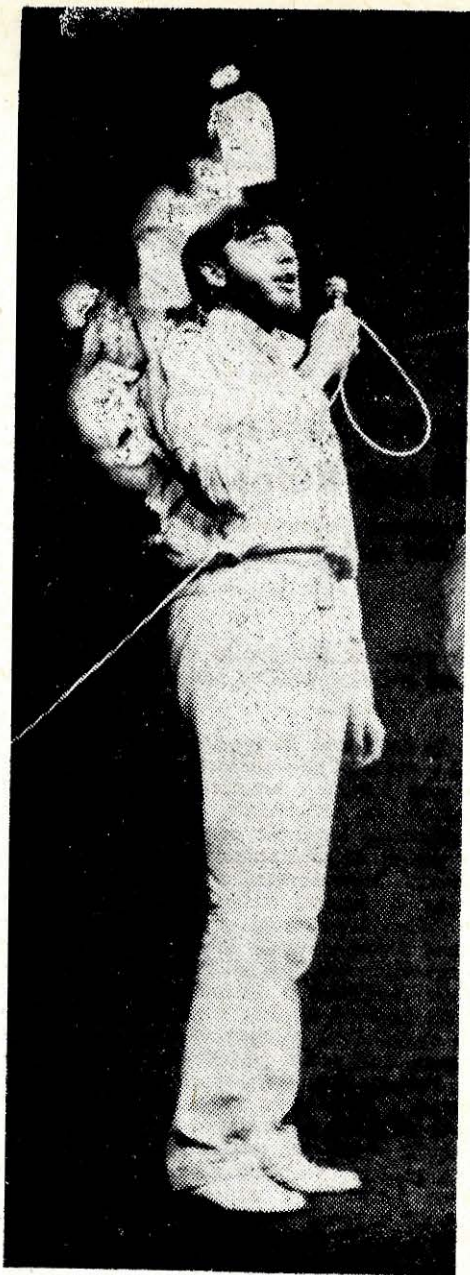
W. A. MOZART
P. H. E. BACH

Andante in F major
Adagio and Allegro in F minor
Fantasy and Fugue in F minor

Musikalisches Heterley
Duet in Major

Munclinger Wood Wind Quartet, Angew.

Z gramoplatní na redakčnom stole upozorňujeme na nahrávku Pražského dychového kvinteta M. Munclingra, na ktorej sú skladby W. A. Mozarta a C. Ph. E. Bacha. (Z kolekcie ocenených obalov Artie — výtvarník A. Černý.)

Jan Vodňanský

Snímka: I. Látal

Jan Vodňanský Petr Skoumal

Nemať čas zostarnúť

herného klubu. Nie preto, aby tu predstieral znalosť angličtiny, alebo dokazoval svoje vokálne indispozície. Privádza so skladateľom Petrom Skoumalom na svet nové pesničky, rozprávky, dialógy, nové pocity a vizie v doteraz nezmapovaných normách.

Ale čo bolo skôr, než ste sa predstavili publiku v programoch S úsmevom idioty a Hurá na Bastilu...

Vodňanský: Čistou náhodou som vyštudoval fakultu strojného inžinierstva Ekonomický smer, lebo tam sa najmenej rysovalo. Z tých čias mi zostali už iba niektoré odborné termíny, ktoré používam pre svoje definície. Napriek tomu, že sa v nich snažím skôr o hlbší pohľad študenta filozofie. Konečne študujem to, čo ma zaujíma.

Skoumal: Pôvodné povolanie zbormajster, terajšie pracovné zaradenie — hudobný referent. Som zamestnancom Činoherného klubu, zatiaľ čo Honza tu iba hosťuje.

Reakcie publika sú spontánne a takmer bezvýhradné. Predpokladali ste tento úspech?

Skoumal: Pôvodne sme spievali pre niekoľko priateľov a nezáväzne sme sa tým zabávali. Neskôr to boli akési „okienka“ troch, päť pesničiek v pražskej Redute a v Luxore. V Činohernom klube to bol tak trochu experiment. Ale zistili sme, že v divadle sa môže zísť dvestopäťdesiat ľudí, ktorí sa chovajú ako naši priatelia. Nechceme totiž baviť ľudí s odstupom, ale snažíme sa ich zatiahnuť do hry do nášho trochu čudného sveta.

Vodňanský: Myslel som si, že texty by mal spievať niekto, kto to vie. Ale Peter ma „vydrel“ natoľko, že diváci nezaspia a vydržia ma počúvať dlhšie ako dvadsať minút, čo som pôvodne nepredpokladal.

Vaša tvorba sa radí do oblasti humoru trochu neobvyklého...

Vodňanský: Pre mňa je to vysvetliteľné až metafyzickými súvislosťami. Tou neustálou vibráciou medzi životom a smrťou, ktorej sa mi dostalo už pri samom príchode na túto planétu. Z rozprávania totiž viem, že samotný príbeh môjho pôrodu nebol idylický. O môj život sa dosť bojovalo, a tak moja terajšia existencia je vlastne daná citlivosťou pôrodníka — udržať ma pri živote. Táto skutočnosť zrejme ovplyvnila celý môj prístup k svetu a životu. Bol som vždy

introvertné dieťa, ktoré prežívalo všetky veci a udalosti vo fantázii. A občas som pocítil potrebu prelomiť túto bariéru samotou nejakým až bizarným kúskom. Utiekol som napríklad s priateľom z domu — s úmyslom dosiahnuť peši priestor okolo Táboru, kde som mal starú mamu. Ale v škole som sa choval celkom normálne, až príkladne. Tieto dve zdanlivo protikladné roviny sa v mojom živote stále prelínali. Pokiaľ nie som na javisku, tak som dosť vážny človek a žiadna zvláštna zábava so mnou nie je. Najradšej niekde sedím s filozofickou knihou.

Skoumal: U mňa možno ťažko nájsť podobný teoreticky objasniteľný podnet. Honzove texty sa mi jednoducho páčia. Fascinuje ma na nich literárna neviazanosť. Vzbudzuje to vo mne podobné pocity ako naivné maliarstvo.

Často sa vo vašich textoch vyskytujú trápne situácie...

Skoumal: To súvisí so skutočnosťou, že v nich ľudia radi pristihujú druhých. Trápnosť sama o sebe je veľmi pikantná záležitosť.

Vodňanský: Moment uvoľnenia na strane diváka pri tomto „trápnom humore“ pramení z faktu, že sa v ľuďoch neustále koncentrujú traumy z bežného života. Človek sa permanentne snaží zabrániť vzniku trápnych situácií a hľadá obranu. A keď má tieto situácie pred sebou stvárnené — smeje sa. Smeje sa vlastným obavám. Smiech ho z toho všetkého oslobodzuje.

Skoumal: Z okamihu trápnosti majú ľudia vždy radosť. A vychutnávajú ju až do dna. Napríklad, keď sa niekto z hľadiska zatiahne do hry. Využili sme to v našej poslednej hre. Jediny človek v tom „lieťa“ a nevie, čo si má počať. Osvetľujú ho, hovoria s ním, všetka pozornosť je upretá len na neho. Ostatní sú nadšení a s rozkošou sledujú obeť. Ale nejde o to, priviesť osobu do rozpakov, ale vytiahnuť ju z anonymity hľadiska. Viem, že je to trochu nefair... Mám však rád ľudí, ktorí si vedia robiť zábavu sami zo seba, ktorí sa neberú príliš vážne. A to sú ľudia, ktorí sú našimi priateľmi v hľadisku.

Hovorili sme o vašej súčasnej tvorbe, ktorá vychádza zo silných prvotných impulzov. Dokázate v sebe i mimo seba nájsť vždy dostatok takých impulzov, ktoré by vám zabránili v ustrnutí a opakovaní?

Vodňanský: To je správna otázka pre mňa ako filozofa. Problém každého ľudského života je vo vyrovnaní sa s jeho konečnosťou, obmedzenosťou v čase a priestore s vyčerpaním všetkých fyzických a duševných síl. To, na čo sa pýtate, je len jednou zo zložiek ľudského bytia. Budeme tiež raz starí, senilní, vieme o tom.

Skoumal: Prosím ťa, hovor za seba. Ja si uchovám duševnú sviežosť do vysokého veku.

Vodňanský: V tom prípade žiješ neautenticky.

Skoumal: Je lepšie pripravovať sa na to, že budem starý.

Vodňanský: Nie pripravovať sa, ale vedieť o tej možnosti, ale nepripustiť si ju. To je tá dialektika.

Skoumal: Sú predsa ľudia starí a nie sú senilní. Títo ľudia totiž vždy veľa pracovali. Možno, že príde taký moment, kedy človek cíti prázdnotu. Vtedy si treba odpočinúť. Ale ide o to, stále sa udržiavať v chode. Nemať čas zostarnúť...

Zaznamenali:
Ladislava Sieberová
Petr Kučera

Petr Skoumal

Snímka: I. Látal

JOHN MAYALL

Keď po smrti Briana Jonesa prišiel k Rolling Stones Mick Taylor, napísala anglická tlač, že novým členom Stones je „akýsi neznámy gitarista z jazz-skupiny Johna Mayalla“.

Tento citát nám dokazuje, že ani v Anglicku nemá John Mayall popularitu adekvátnu svojim zásluhám o rozvoj progresívnej pop-music. Tohto roku bude mať 36 rokov a hudbe sa venuje od svojich 13 rokov. Prvú skupinu založil v roku 1955 pod názvom POWER HOUSE FOUR. Už vtedy sa začínajú zaujímať o blues, ktoré sa neskoršie stalo dominantným hudobným štýlom v jeho tvorbe. Blues — typická americká hudba, nebola v tých časoch v Anglicku populárna, kde sa okrem malého záujmu o tento druh hudby prejavil aj nedostatok mladých hudobníkov, ktorí by boli schopní venovať sa tomuto smeru. Obidva problémy chcel rozriešiť John Mayall (Johnov obľúbený projekt je zavedenie vlastnej značky „Crusade“, na ktorej by chcel vydávať umelcov, ktorých veľmi obdivuje, včetně zabudnutého J. B. Lenoira) svojim nekompromisným postojom, vyhýbajúc sa akýmkoľvek komerčným štýlom.

Svoj hudobný boj s plnou intenzitou rozvinul založením BLUESBREAKERS v roku 1963. Od prvopočiatku existencie skupiny sa pokúšal priblížiť blues anglickému publiku. Častými personálnymi zmenami v kapele Mayall odchoval a vyučil celú generáciu nádejných hudobníkov a dokázal, že nie je len brilantný a všestranný hudobník, ale aj schopný „lovec talentov“ a hudobný pedagóg.

Eric Clapton a Jack Bruce, obaja bývalí členovia Bluesbreakers, založili s Ginger Bakerom skupinu Cream, ktorú mnohí hudobní odborníci označovali (po Beatles) za najlepšiu kapelu sveta. Peter Green, ktorý v Bluesbreakers vystriedal Claptona, založil veľmi populárnu skupinu Fleetwood Mac (okrem Danny Kirwana prešli Mayallovou školou aj ďalší traja členovia tejto kapely — John Mac Vie, Mick Fleetwood a Jeremy Spencer). Popis skupín, ktoré založili Mayalloví žiaci by bol veľmi dlhý, preto spomenieme len tie najznámejšie: JON HISEMAN COLOSSEUM, KEF HARTLEY BAND, FREE, AUNSELY DUNBAR RETALITATION atď... Tieto kapely svojou základnou hudobnou tvorbou pokračujú v ceste, ktorú vytýčil v Anglicku John Mayall. Niektorí však ďalej rozvíjajú blues podľa svojich vlastných predstáv. Jon Hiseman Colosseum sa nachádza na rozhraní jazzu a pop-music (vy-

OTEC BIELEHO BLUES

stupovali na vlaňajšom pražskom Jazz-festivale), a naproti tomu napr. Kef Hartley Band inklinuje k hard-rocku. Mayalloví žiaci, lepšie povedané skupiny, v ktorých účinkujú, dosahujú veľkú popularitu, nahrávajú hity (napr.: Cream, Fleetwood Mac, Free) chvália ich recenzenti a kritici.

Je paradoxné, že samotný Mayall nedosiahol nikdy veľkého uznania. Odpoveď na to je jednoduchá: on totiž nikdy netúžil po úspechu, jeho krédom je produkovanie dobrej progresívnej a pôsobivej hudby. Mayall vždy rád zavádzal niečo nové a stále experimentuje. V polovici minulého roku sa objavila v Anglicku prekvapujúca správa: John Mayall — otec britského blues — prepustil sólového gitaristu zo skupiny. Osmu Mayallovu skupinu opustil bubeník Colin Allen a gitarista Mick Taylor. Mayall začal produkovať blues bez rytmiky.

Mayall vyhlásil: „Mick a Colin sú preč, ja som však stále tu a nahradím ich. Pokúsím sa o zostavenie kapely bez gitary a bicích, len netreba mať zbytočný strach. Nie je to však úplne nová myšlienka. Jimmy Giuffrè si na to spomenul v THE TRAIN AND THE RIVER z JAZZ ON A SUMMER'S DAY. MUDDY WATERS tiež pracoval bez bicích. Toto sú len dva z množstva, ktoré to predtým využívalo.“

„Vo všetkých nástrojoch je predsa rytmus. Používam tri gitary: dvanásťstrunovú, normálnu šesťstrunovú a steel-guitar, hrám na harmoniku a spievam“ — vyhlásil Mayall. Okrem neho kapelu tvorili ďalší členovia: John Mark (akustická gitara), John Almond (flauta, tenor saxofón, organ) a Steve Thompson (bass).

22. mája 1969 opustil John Decca a prešiel k Polydoru. V tomto zložení a na novej značke nahrali LP „TURNING POINT“. Skoro na všetkých nahrávkach dominuje zvuk flauty, rytmická pôsobivosť skladieb (pri absencii bicích) je zaistená virtuóznou hrou na sólových nástrojoch (gitara, organ) a basgitare. Na tejto platni sú menej používané „elektrifikované“ nástroje („Táto myšlienka ma napadla, keď som videl nesmierne množstvo preelektrizovaných kapiel v USA“ — prehlásil Mayall), čím sa vytvára intímnejšia atmosféra a sound zostáva čistý a jasný.

Mnohí kritici tvrdia, že to bola doteraz najlepšia Mayallová skupina (ťažko povedať, či majú pravdu, ale je isté, že touto platňou John Mayall urobil ďalší veľký krok vpred).

V súčasnosti sa potvrdilo tvrdenie kritikov, že „to bola Mayallová najlepšia skupina“ doslovne, lebo jeho deviaty band už patrí minulosti. Priamo úmerne k jeho kvalitám a invenčnosti nám len zostáva tešiť sa na Mayallovu desiatu kapelu.

F. HORA

Hudobná výchova vo svetle súčasnej doby

(na okraj IX. konferencie ISME v Moskve v dňoch 8.-14. júla 1970)

Medzinárodná spoločnosť pre hudobnú výchovu — ISME — poriadala v júli tohto roku dve konferencie, ktorých program nadväzoval na seba. Prvá sa uskutočnila v Stockholme a druhá v Moskve. Bola to už v poradí deviatá konferencia spoločnosti ISME so sídlom vo Washingtone. Spoločnosť sa prvýkrát zišla roku 1936 v Prahe. Po vojnových rokoch obnovila svoju činnosť kongresom v Bruseli roku 1953. V súčasnosti má spoločnosť asi 1200 členov a spolupracuje so spoločnosťami pre hudobnú výchovu z 23 krajín. V časopise The International Music Educator publikujú svoje poznatky pedagógovia z celého sveta. Od svojho založenia sa usiluje spoločnosť ISME zhromažďovať a rozširovať informácie o hudobnej výchove na celom svete, vykonáva prieskumy didaktických a metodických problémov v spolupráci s národnými spoločnosťami, sprostredkuje výmenu učebných pomôcok a textov, plánuje a podporuje zahraničné štúdium hudobných pedagógov, usiluje o založenie Medzinárodného inštitútu pre hudobnú výchovu s cieľom študovať a koordinovať hudobnovýchovnú prácu na celom svete (v spolupráci s UNESCOm). Ústrednou témou konferencie v Moskve bola **Úloha hudby v živote detí a mládeže**. Delegáti sa zúčastňovali na prednáškach významných odborníkov v jednotlivých od-

boroch hudobnovýchovnej práce. Zasadnutia prebiehali v niekoľkých sekciách, okrem ktorých bývali plenárne zasadnutia, diskusie, koncerty a demonštrácie filmov. Významnou časťou konferencie bola výstava odbornej literatúry a hudobných nástrojov (detských) na konferenčnú zúčastnených krajín. Tematický okruh preberaných problémov sa sústredil do desiatich skupín:

- všeobecné problémy hudobnej výchovy,
- predškolská hudobná výchova,
- hudba v národnej a strednej škole,
- hudobná výchova mas,
- profesionálne hudobné vzdelanie,
- príprava učiteľov hudby,
- okružný stôl hudobných skladateľov,
- súčasné formy a metódy hudobnej výchovy,
- folklór a hudobná výchova,
- vedecké výskumy.

Prednášky prebiehali súčasne na niekoľkých miestach. Delegáti si vyberali témy podľa svojich záujmov. Veľakrát však súčasne prebiehali niekoľko zaujímavých akcií, takže bolo treba sa rozhodnúť a vo voľnom čase podebatovať s kolegami o tom, čo nebolo možné navštíviť. Našastie, Dom sovietskych skladateľov, Stĺpová sieň vŕszvázového domu a Centrálny dom umel-

cov neboli od seba tak ďaleko, takže bolo možné prejsť podľa potreby z jedného miesta rokovania na druhé.

K hodnotným prednáškam, ktoré som si vypočul prvý deň v sekcii všeobecné problémy hudobnej výchovy, radím prejav prof. Georga Littla z Kanady o hudobnej výchove v Quebecu. Prednášku ilustroval farebným filmom o hrách detí v rôznych ročných obdobiach, kde si cibrili hudobný sluch a náklonnosť k hudbe, estetike prostredia, výtvarnému umeniu a výtvarnej produkcii (schovávačka v snehu, hry s rôznymi geometrickými tvarmi a balónmi, maľovanky, kreslenie zo živého tieňa, medzi hudobnými nástrojmi atď.). V tejto sekcii odznela aj prednáška dr. Jána Budíka z Prahy o hudobnej výchove v ČSSR. Prednášateľ hovoril skôr o budúcnosti inštitúcií zaoberajúcich sa hudobnovýchovným procesom u nás, ako o doterajších výsledkoch. Z prednášky N. Korychalovej z Leningradu sa dozvedel zahraničný účastník konferencie o systéme organizácie profesionálnej hudobnej výchovy v Sovietskom zväze.

Tretí deň konferencie ma zaujala prednáška maďarskej učiteľky Mihályi Gyuláné, ktorá veľmi zaujímavou vysvetlila spôsoby osvojovania si notového písma a čítanie nôt v druhej triede národnej školy so špecializáciou na hudobnú výchovu. Pútavo predniesla prednášku o hudobnej výchove detí a mládeže v kluboch odborov a domoch pionierov s. L. Zemlaničová z Moskvy. V Dome sovietskych skladateľov prednášal doc. L. Burlas o hudobnej tvorbe pre deti a mládež so zreteľom na hudobné štýly. Lákavý nadpis dal svojej prednáške prof. Manuel Burgono zo Španielska: Ako zachrániť hudobnú výchovu. Rektor dijonskej univerzity prof. André Ameller prednášal poobede o hudobnej výchove inštrumentalistov-amatérov.

S mimoriadnym záujmom som sledoval štvrtý deň program sekcie Folklór a hudobná výchova. Prof. Akira Ueda z Japonska hovoril o spôsobe osvojovania si japonských stupníc z ľudových piesní. Po-

liak Mateucz Swiecicki prednášal o prvkoch ľudovej hudby v umelej hudbe pre mládež v Poľsku. Veľa poslucháčov mala najmä s. Meri Davitašvili z Tbilisi, ktorá prednášala na tému: Úloha ľudovej a klasickej hudby v hudobnej výchove mládeže. Prednášku ilustrovala ukázkami gruzínskeho folklóru, ktorý interpretoval školský komorný zbor. Popoludní koncertovali deti z Mestského domu osvet v Bratislave (dirigentka Šarayová) a dievčenský zbor strednej školy Z. Kodálya z Budapešti. Obecenstvu sa páčil zbor národného umelca E. Suchona. Aká si mi krásna a Ota Ferenczyho Májová. Veľký úspech zožala dirigentka maďarského zboru Andor Ilona, ktorá aj pri svojom vysokom veku podala strhujúci výkon.

Piaty deň (nedeľu) sme využili rekreačne. Oboznámili sme sa s pamätihodnosťami Moskvy (Kremeľ, Tretakovská galéria, Puškinovo múzeum, Leninské hory, metro atď.). Prehliadka Moskvy sa skončila príjemným výletom loďou po rieke Moskve.

Šiesty deň prebiehal rokovania v štyroch sekciách. Zaujímavo prednášal prof. Keller zo Salzburgu o výsledkoch práce Orffovho inštitútu. Súčasťou referátu prof. Kellera boli demonštrácie spôsobov aplikácie Orffovho Schulwerku v niektorých krajinách Európy. Nahrávky ukončil Ebe-novým a Hurníkovým Českým Schulwerkom ako veľmi úspešným dielom toho druhu u nás. Večer vystupoval komorný orchester detí z Prahy, Veľký harmonikový súbor Domu kultúry V. I. Lenina v Gorkom a Folklórny súbor Domu pionierov J. Dimitrova v Sofii.

Záverečný slávnostný koncert najlepších zborov, súborov a hudobných telies zúčastnených na IX. konferencii ISME sa uskutočnil v kremelskom Zjazdovom paláci. S rozhlasovým orchestrom pod vedením Aranoviča zaspievalo asi tisíc moskovských detí na záver programu niekoľko ľudových piesní a pionierskych pochodov. K nezabudnuteľným zážitkom patrí vystúpenie moskovských pionierov s tancami národov vystupiacich v myšlienku zbratania sa národov.

Alexander Móžl

TOP 10 SINGLES

ANGLICKO

(Melody Maker, 25. VII. 1970)

- (1) ALL RIGHT NOW Free
- (6) UP AROUND THE BEND Creedence Clearwater Revival
- (8) LOLA Kinks
- (2) IN THE SUMMERTIME Mungo Jerry
- (11) SOMETHING Shirley Bassey
- (3) IT'S ALL IN THE GAME Four Tops
- (10) LADY D'ARBANVILLE Cat Stevens
- (—) THE WONDER OF YOU Elvis Presley
- (25) LOVE OF THE COMMON PEOPLE Nicky Thomas
- (7) GOODBYE SAM, HELLO SAMANTHA Cliff Richard

USA

(Billboard, 25. VII. 1970)

- (3) THEY LONG TO BE CLOSE TO YOU Carpenters
- (1) MAMA TOLD ME NOT TO COME Three Dog Night
- (4) BAND OF GOLD Freda Payne
- (2) THE LOVE YOU SAVE Jackson Five
- (10) MAKE IT WITH YOU Bread
- (5) BALL OF CONFUSION Temptations
- (6) RIDE CAPTAIN RIDE Blues Image
- (8) OOH CHILD Five Stairsteps
- (18) SIGNED, SEALED, DELIVERED Stevie Wonder
- (7) LAY DOWN Melanie and Edwin Hawkins Singers

V anglickej Hit Paráde vystriedala na prvom mieste skupinu Mungo Jerry kapela Free so skladbou ALL RIGHT NOW. Popri singli sa dobre predáva aj LP tejto skupiny „FIRE AND WATER“, ktorá je na druhom mieste za ďalšou úspešnou LP Simona a Garfunkela „BRIDGE OVER TROUBLED WATER“, ktorá vedie aj medzi západonemckými dlhohrajúcimi platňami. Medzi singlami v NSR je na prvom mieste skladba zo spomínanej LP „EL CONDOR PASA“, ktorá je jednou z najhranejších a najobľúbenejších piesní súčasnosti. Ide o peruánsku ľudovú pieseň z 18. storočia. V britskej Top Ten sa opäť nachádza hit Beatles „SOMETHING“, tentoraz v podaní Angličanky Shirley Bassey (videli sme ju vlni v Europarty). Žijúcej v Taliansku „SOMETHING“ naspievali na SP ďalší svetoví speváci — Tony Bennett a Des O'Connor. Do anglického Topu sa opäť dostal Cat Stevens (prvý hit v roku 1967 „Mathew and Son“) so skladbou „LADY D'ARBANVILLE“. Reggae zastupuje Nicky Thomas na deviatom mieste.

V Holandsku a Poľsku je na prvom mieste „QUESTION“ s Moody Blues, v Juhoslávii „DAUGHTER OF DARKNESS“ — Tom Jones, v Španielsku „UN RAYO DE SOL“ s domácou skupinou Los Diablos a taliansku Hitparade vedie „LADY BARBARA“ v podaní Renata del Profetiho. Maďarský LP-rebríček vedie platňa s domácimi kapelami, ktorá má názov „THE HUNGARIA BEAT GROUP PLAYS“. V československej Top Twenty je na prvom mieste stále Pavel Bobek so skladbou „RUBY, NĚCHTEJ MI LÁSKU BRÁT“.

S podporou amerického departmentu a bez finančných požiadaviek koncertovala v Poľsku, Rumunsku a Juhoslávii legendárna skupina Blood, Sweat and Tears. V Prahe vznikla prvá československá animovaná skupina. Zo 150 účastníkov konkurzu nakoniec platí tvoria novú skupinu PROČPROČ. Český „Don Kirshner“ je manager a publicista Josef Schütz. Na jeseň im má vyjsť prvá platňa.

F. H.

Z obsahu čísla 16

Tadeáš Salva — alebo hľadanie humánnosti ● Kruhy priateľov umenia: áno alebo nie? ● Najmenšia Butterfly bola zo Slovenska ● Žena-skladateľka Ivana Loudová ● Predstavujeme maďarskú skupinu Omega

Hudobný kalendár

2. august

1945 umrel Pietro Mascagni, taliansky hudobný skladateľ (nar. 7. XII. 1863) — 25. výročie smrti.

4. august

1905 narodil sa Boris Alexandrovič Alexandrov, sovietsky hudobný skladateľ a dirigent — 65. výročie narodenia.

1920 narodil sa Jozef Frank - Zemplínsky, hudobný skladateľ, kapelník Slovónu — 50. výročie narodenia.

1930 umrel Siegfried Wagner, nemecký hudobný skladateľ a dirigent (nar. 6. VI. 1869) — 40. výročie smrti.

9. august

1950 umrel Nikolaj Jakovlevič Miaslovskij, národný umelec Sovietskeho zväzu, hudobný skladateľ (nar. 20. IV. 1881) — 20. výročie smrti.

10. august

1820 umrel Ján Lavotta, maďarský hudobný skladateľ (nar. 5. VII. 1764) — 150. výročie smrti.

1865 narodil sa Alexander Konstantinovič Glazunov, vynikajúci ruský hudobný skladateľ (umrel 21. III. 1936) — 105. výročie narodenia.

11. august

1920 narodil sa Jozef Hattok, sólista spevohry Divadla J. Záborského v Prešove — 50. výročie narodenia.

12. august

1885 narodil sa Alexander Albrecht, slovenský hudobný skladateľ — 85. výročie narodenia.

20. august

1935 umrel Otakar Ostrčil, český hudobný skladateľ (nar. 25. II. 1879) — 35. výročie smrti.

24. august

1900 narodil sa Váša Příhoda, český husťový virtuóz (umrel 27. VII. 1960) — 70. výročie narodenia.

29. august

1905 narodila sa Magda Moravová, koncertná umelkyňa, profesorka Konzervatória v Bratislave — 65. výročie narodenia.

Dňa 12. júna 1970 bola v malej zasadačej sieni MsNV v Rožňave prvá členská schôdza klubu Hudobnej mládeže, ktorý sa v tomto meste založil a je výsledkom aktivizácie hudby-milovnej mládeže. Zasadanie sa uskutočnilo vo veľmi úprimnom ovzduší a s cennými námetmi pre budúcu činnosť klubu.

Zasadanie viedla pani Emília Klimová, tajomníčka pri Slovenskej filharmónii v Bratislave, ktorá podrobne informovala členov o činnosti iných klubov a svojimi návrhmi pomohla vypracovať plán činnosti Hudobnej mládeže.

Dramaturgický plán je veľmi slubný, a keď sa ho podarí v plnom rozsahu realizovať, prinesie iste krásne umelecké zážitky. V pláne sa počítá s umelcami akými sú napr. mladý maďarský klavirista Imre Antal, Slovenskí madrigalisti, Collegium musicum, Slovenské kvarteto ap. Plánuje sa beseda s niektorým významným slovenským hudobným skladateľom, prednáška spojená s reprodukoványm koncertom pri príležitosti výročia

Hudobná mládež v Rožňave

narodenia L. v. Beethovena, koncert členov klubu a spoločný zájazd na niektoré operné predstavenie do Košíc alebo Bratislavy.

Je veľmi radostné, že myšlienky Hudobnej mládeže našli prívržencov aj v Rožňave. Počet členov je zatiaľ 20.

Záverom je potrebné sa poďakovať pani Klimovej za všemožnú podporu pri založení Hudobnej mládeže v Rožňave, ako aj profesorku Máriu Mathaizelovej za to, že náborom mládeže a príkladným plnením termínov prispela vytvoriť jadro organizácie.

Členská schôdza sa skončila malým klavírnym koncertom poslucháčky Konzervatória Márie Čáiovej.

Ivan Čech

Slovenský hudobný fond vyhlasuje k 50. výročiu založenia Komunistickej strany Československa súťaž na zborové skladby, resp. cykly a na piesňové cykly, ktoré svojou ideovou umeleckou výpoveďou budú dôstojným vyjadrením významu tohto jubilea polstoročného zápasu nášho ľudu o spoločenský pokrok pod vedením komunistickej strany.

Súťaž je neanonymná. Súťažné diela doteraz nezverejnené a nepredvedené treba zaslať do 31. decembra 1970 na adresu Slovenského hudobného fondu, Gorkého 19, Bratislava. Súťažné skladby posúdi porota menovaná Slovenským hudobným fondom.

Súťažné diela získajú tieto ceny:

1. cena 15.000,— Kčs
2. cena 12.000,— Kčs
3. cena 8.000,— Kčs

Slovenský hudobný fond si na návrh poroty vyhradzuje ceny rozdeliť, resp. neudelit' a zreteľahodným skladbám udelit' odmeny.

SLOVENSKÝ HUDOBNÝ FOND

HUDOBNÝ ŽIVOT — dvojtyždenník. Vydáva Ministerstvo kultúry SSR vo Vydavateľstve OBZOR v Bratislave. Vedie redakčná rada: Marián Jurík (šéfredaktor), prom. hist. Zuzana Marczellová (redaktorka), dr. Terézia Ursínyová (redaktorka), Pavol Bagin, doc. E. Fischerová-Martvoňová, prom. hist. Naďa Földváryová, Juraj Hatrík, dr. Naďa Hrkčová, dr. Ivan Stanislav, Ivan Žradníček. Tlačia Nitrianske tlačiarne, n. p., Nitra. Rg. č. RS 8261/68. Adresa redakcie: HUDOBNÝ ŽIVOT, Bratislava, Volgogradská 8, tel. 592-37. Administrácia: Vydavateľstvo OBZOR, Bratislava, Čs. armády 29/a. Inzertné oddelenie Bratislava, Gorkého 17. Rozširuje PNS. Cena jedného výtlačku 2,— Kčs.

O historickej Predanej neveste

Nechcem podceňovať úsilie slovenských divadelných ochotníkov v Tisovci, ktorí pod vedením veľkého národovca a horlivého organizátora dr. Sama Daxnera niekedy začiatkom tohto storočia nacvičili a s tamburášskou hudbou (alebo len s klavírom?) predviedli prvú dejstvo Smetanovej opery *Predaná nevesta*. Ani im neuberám na zásluhu, že toto urobili prví v časoch najzúrivejšej maďarizácie, keď sa podobný čin považoval takmer za vlastizradný. Bol to však predsa len pokus bez nárokov na vyššie hodnotenie z umeleckých hľadísk.

Skutočná prvá inscenácia *Predanej nevesty* na strednom Slovensku sa uskutočnila 7. marca 1927 v rámci činnosti *Orchestrálneho a speváckeho združenia pohronskeho vo Zvolene*. Bolo to dobre zorganizované ochotnícke umelecké teleso, založené v roku 1923, kedy sa v dôsledku administratívnej reformy vytvoril vo Zvolene župný úrad. Župný radca dr. František Procházka (rutinovaný hudobník) vyšiel s myšlienkou vytvoriť z hudobníkov-amatérov Zvolena a okolia hudobný súbor. V krátkom čase popri orchestri vznikol aj súbor spevácky. Členmi boli väčšinou Česi, pracovníci rôznych profesií, čo je pochopiteľné, lebo mnohí z nich prišli na Slovensko s bohatými skúsenosťami v kultúrnej i ochotníckej práci. Ale postupne sa k nim s ochotou a nadšením pridávali aj Slováci.

Združenie rozvinulo svoju činnosť a poriadalo koncerty vo Zvolene a v iných mestách. V roku 1926 našťudoval dr. Procházka, ktorý bol dirigentom orchestra, Škroupovu operu *Dráteník* — pri príležitosti 100. výročia vzniku tejto českej opery.

Po úspešnom predvedení *Dráteníka* pomysľal dr. Procházka nacvičiť Smetanovu *Predanú nevestu*. Našiel u členov združenia porozumenie a nadšenie pre túto vec. Vybral i vhodných predstaviteľov hlavných

vytvoril profesor kreslenia na zvolenskom gymnáziu — Košábek. Kostýmy boli požičané od firmy Thalia z Prahy.

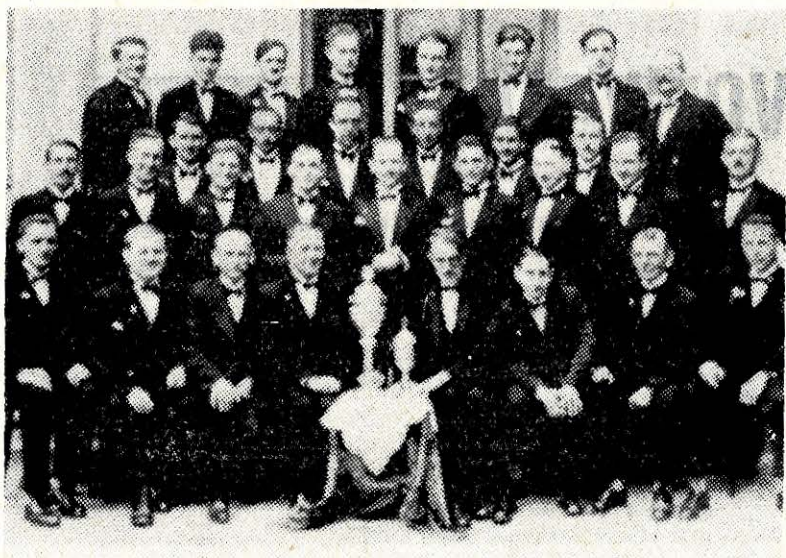
Operu hrali niekoľkokrát vo Zvolene, dve predstavenia boli v Banskej Bystrici, ďalej sa hrala v Leviciach, Lučenci, Kremnici, Martine — spolu bolo asi 11 predstavení. Obecenstvo prijalo operu veľmi srdečne. Poďa referátov v banskobystrickom Pohronskom hlásniku a zvolenskom Pluhu „výkony sólistov, zboru, baletu i orchestra boli veľmi dobré, Eva Žitná upútala svojím pôvabným zjavom, jej soprán sa niesol ľahko a krásne, i vo výškach príjemne, vokalizácia bola bezvadná, intonácia absolútne pevná. Úroveň jej výkonu sa snažili priblížiť aj ostatní sólisti, čo sa im vo veľkej miere podarilo.“

Uvedomujúc si, za akých ťažkých a primitívnych podmienok sa táto akcia uskutočnila, možno by sme dnes mali aj kritickejšie meradlo na jednotlivé výkony i celkové predvedenie diela. Zásluhou dirigenta Procházku i všetkých účinkujúcich však zostane, že perlu českej hudobnej tvorby, Smetanovu *Predanú nevestu* umožnili poznať stovkám poslucháčov — v časoch, kedy jediná profesionálna opera na Slovensku pôsobila len v Bratislave a niekedy v Košiciach, kedy bol rozhlas ešte len v začiatkoch a o zvukovom filme, tobôž o televízii sme ani nechýrovali.

Podarilo sa mi zistiť, že predstaviteľka Marienky zo spomínanej inscenácie žije v Prahe — ako pani Eva Beranová, lebo sa o krátky čas potom vydala za svojho partnera — ing. Františka Berana. Keď som jej nedávno napísal a poprosil som ju o niektoré informácie, odpovedala mi obšírnym listom, kde medzitým píše:

„Byla jsem vskutku mile překvapena Vaším dopisem. Kto by si byl pomysll, že po tolika letech, ba desetiletích, si někto vzpomene na tehdejší kulturní podniky Orchestrálního sdružení pohronskeho! Já sama na tuto činnost vzpomínám často a mohu Vám úpřímne říci, že s velikým nadšením, neb to byly vlastně začátky mého pozdějšího mnohaletého operního i koncertního působení. Vzpomínky na Slovensko nemohou z mé mysli vymizeti nikdy, jelikož celá doba, po kterou jsem tam působila, mně přinesla snad nejkrásnější zážitky v životě vůbec. Vzpomínám, s jakým nadšením jsem při těch krásných podnicích účinkovala, dále na

História človeka a zboru

Trnavský slovenský spevokol so zbormajstrom Rudolfom Ferenczom (dolný rad, štvrtý zľava) na speváckom festivale v Ružomberku v roku 1935.

Každý ochotnícky spevák a zbormajster je nositeľom a priekopníkom hudobnej kultúry.

Dnes sa zamýšľame nad húževnatou a obetavou prácou Rudolfa Ferencza, učiteľa, organistu, zbormajstra a osvetového pracovníka, ktorý by sa bol v tomto roku dožil 85 rokov. Narodil sa v Prešove 14. 4. 1885. Už počas gymnaziálnych štúdií a najmä na učiteľskom ústave sa v ňom prebúdza prirodzený vzťah k hudbe — založil a viedol tu študentský orchestra.

Po štúdiách odišiel do Svitavy za učiteľa a kantora, kde sa v roku 1905 oženil s Annou Klintovou. Po časovom odstupu sa aj s rodinou presťahoval do nového prostredia, do Trnavy, kde vyučuje na cirkevnej evanjelickej škole s jazykom slovenským (vyučovalo sa i maďarsky). Ferencz sa čoskoro prihlásil do speváckeho zboru Nagyszombatí Dalárda, ktorý v tom čase dirigoval synovia Ottó Matzenauera, vynikajúceho hudobníka, literáta a pedagóga. Tu sa dôslednejšie zoznámil s technikou zborového spievania a zmyslom pre jeho prednes, aby ho potom počas svojho života ako zbormajster mohol vlastnou tvorivou silou rozvíjať ďalej.

Po prvej svetovej vojne zvolili Ferencza za tajomníka Matice slovenskej v Trnave. Pracoval s Ferkom Urbánkom, ktorý v tom čase bol hybnou silou kultúrneho diania nielen v Trnave, ale na celom okolí. Urbánek svoje divadelné hry oživoval spevmi, čo dalo podnet k tomu, aby sa niektoré piesne spievali viachiasne. Tu korení vznik *Trnavského slovenského spevokolu* (mužského zboru), ktorý vznikol v r. 1923. Prvým jeho zbormajstrom bol Rudolf Ferencz a prvým čestným predsedom Mikuláš Schneider-Trnavský.

V práci mu bol veľkou oporou M. Schneider-Trnavský, v tom čase riaditeľ chóru v Dóme sv. Mikuláša, ktorý prehovoril niekoľkých členov svojho chóru, aby vstúpili do TSS a svojím kultivovaným hlasom a technikou spievania z listu pomohli zvýšiť umeleckú úroveň zboru. M. Schneider-Trnavský skomponoval pre TSS spevácke heslo — Širým svetom piesňou vpred, Na Bradle zádušnicom, cykly mužských zborov: Veje viator, Sinokvety... Z iných skladieb uvádzame Zdravíme Teba, Bernolákovi a iné. TSS má zásluhu na tom, že vlastným nákladom vydal niektoré zborové skladby majstra.

Pri štúdiu zborov Ferencz nepoznal povrchnú prácu. Vedel sa vhlbiť do textovej predlohy a usiloval sa spojiť zábery skladateľa a básnika, aby vzniklo hodnotné umelecké dielo.

Z iniciatívy Speváckeho zboru slovenských učiteľov vznikol 4. júla 1928 v Trenčianskych Tepliciach (ZSSZ) *Zväz slovenských speváckych zborov*, ktorý združil celú slovenskú ochotnícku spevácku rodinu pod heslom: „V spojení je síla“. Do ZSSZ vstúpil aj TSS. Za člena prvého výboru ZSSZ zvolili aj zbormajstra Rudolfa Ferencza. Mladý zväz už dňa 30. októbra 1928 v Martine (pri príležitosti 10. výročia ČSR) usporiadal prvý spevácky festival, na ktorom TSS pod vedením zbormajstra Rudolfa Ferencza získal prvé miesto, prvú cenu — striebrom okutú dirigentskú paličku a pamätnú medailu.

V roku 1931 TSS bol iniciátorom osláv storočnice (1831) postavenia diavla v Trnave a pri tej príležitosti sa uskutočnil aj spevácky festival, kde vo veľkej miere pomáhal Ferencz.

TSS v roku 1935 na speváckom festivale a súťaži v Ružomberku v silnej konkurencii získal II. miesto. Veľkej pocty sa dostalo Ferenczovi od člena poroty Viliama Figaša-Bystrého, ktorý sa vyjadril, že jeho zbor Zmráka sa najpresvedčivejšie predniesol TSS.

Rudolf Ferencz sa so svojimi zbormi (či už to bol TSS, Evanjelický cirkevný spevokol alebo žiacke zbory) v plnej miere podieľal na kultúrnom dianí nielen v Trnave, ale na celom Slovensku, ba aj na Morave. Pod Ferenczovými krídlami vyrastali dnes známi hudobní skladatelia a dirigenti, ako Ladislav Holoubek, vtedy poslucháč Konzervatória, ktorý TSS venoval mužský zbor Zima, Karol Elbert, vtedy tiež poslucháč Konzervatória, Ján Lauko, riaditeľ školy (t. č. v. v.), neskôr zbormajster TSS a potom Robotníckeho spevokolu Bradlan, členom spevokolu bol Daniel Bulla, riaditeľ školy, zbormajster Ciferského speváckeho zboru (za prácu v ktorom mu bola udelená Národná cena), neskôr zbormajster Okresného učiteľského spevokolu a terajší riaditeľ chóru Dómu sv. Mikuláša v Trnave. Pomocnými zbormajstrami boli ešte Eugen Lehotay, profesor na Pedagogickej škole a Viktor Brós, profesor na Učiteľskej akadémii a dihoročný dirigent Bradlanu. Veľmi srdečné a úzke kontakty mal zbormajster Ferencz s hudobným skladateľom Ladislavom Burlasom, ktorý v mladom veku veľmi často navštevoval skúšky TSS a v r. 1947 sa s ním zúčastnil aj na speváckom festivale v Martine.

TSS jestvoval od r. 1950, kedy sa spojil s Robotníckym spevokolom Bradlan, v ktorom ešte i dnes spievajú bývalí speváci TSS.

Dnes, keď si pripomíname húževnatú a záslužnú prácu šľachetného človeka, prichodí sa nám zamyslieť nad tým, že aj Rudolf Ferencz vyoral hlbokú brázd v hnutí zborového spevu na Slovensku. Žiaľ, musíme priznať i to, že jeho práca nebola primerane ocenená a zhodnotená.

Odišiel z našich radov starý, zhrbený, zničený reumatizmom, ale vždy nadšený, keď sa hovorilo o zbormi a speve. Na poslednej ceste sa s ním rozlúčil v roku 1960 Okresný učiteľský spevokol (zbormajster Daniel Bulla) Večernou piesňou L. v Beethovena. Odpočívaj na Ev. a. v. cintoríne v Trnave.

Viktor Brós

Nadšenci, akých už niet

úloh, len boli ťažkosti s obsadením úlohy Marienky. Už sa zdalo, že sa musia plánov zrieknuť, keď jeden z najagilnejších členov združenia — Ing. František Beran, v tom čase pracovník okresného úradu v Lučenci pri jednej služobnej ceste do Prahy sa zoznámil s mladou kultivovanou speváčkou Evou Žitnou, ktorá koncertovala v Luzerne. Po rozhovore s ňou a príhovore u jej rodičov sa mu podarilo získať ju na spoluprácu so zvolenským združením pri nacvičení *Predanej nevesty*.

Opera bola nacvičená veľmi seriózne a zodpovedne. V orchestri hralo 35 hudobníkov, zbor pozostával z 50 členov, k dispozícii bol aj balet. Marienku stvárnila Eva Žitná, Jeníka Ing. Beran, Krušinu p. Martens, Krušinová p. Jandáková, Míchu p. Poruba, Míchovu p. Rajmanová, Vaška p. Mrkos, Kecal p. Sotolář, Esmeraldu p. Machalová. So sólistami pracoval hlavne Ing. Beran, ktorý poznal celú operu dokonale spamäti. Scénu

spolupráci s našim nezapomenutelným dirigentom dr. F. Procházkou a ostatnými sólistami a na celý kolektív.“

Ďalej si E. Beranová spomína na niektoré zaujímavé podrobnosti a píše o svojej ďalšej umeleckej činnosti v pražskom Národnom divadle a na iných českých scénach, tiež o koncertnej činnosti.

Ako perličku z našťudovania zvolenskej *Predanej nevesty* uvádza zaujímavý fakt, že úlohu Vaška spieval zamestnanec železničnej výhrevne vo Zvolene p. Mrkos, ktorý nepoznal noty. Mal však také hudobné i herecké nadanie, že sa túto veľmi náročnú úlohu rýchlo naučil a postavu Vaška vytvoril s maximálnou sústredenosťou.

O dirigentovi — dr. Františkovi Procházku som sa dozvedel, že po odchode zo Slovenska žil v Písku, kde krátko po druhej svetovej vojne zomrel.

Dr. Jaromír Bázlik

Historické snímky z predvedenia Smetanovej *Predanej nevesty* na Slovensku. Snímky: archív autora

